

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2025 р.**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення механізму управління інвестиційними
ризиками банку при операціях із цінними паперами**

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Дмитро МАНУЩАК

**Науковий керівник,
к.е.н., професор**

Юлія МАСЮК

Дніпро – 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
« _____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Марущака Дмитра Валерійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами

Науковий керівник: Масюк Юлія Володимирівна, к.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 р. № 2996

2. Термін подання здобувачем роботи: «05» грудня 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність банків та операції з цінними паперами, методичні рекомендації НБУ щодо управління банківськими ризиками, фінансова звітність та аналітичні матеріали АТ КБ «ПриватБанк», статистичні дані ринку цінних паперів, звіти рейтингових агентств, наукові монографії, статті, фахові публікації, матеріали електронних джерел.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Вступ. 2. Теоретико-методологічні основи управління інвестиційними ризиками банку. 3. Аналіз ефективності управління інвестиційною діяльністю АТ КБ «ПриватБанк». 4. Напрями удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами. 5. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Класифікація інвестиційних ризиків. 2. Методичні підходи та інструментарій управління інвестиційними ризиками. 3. Основні фінансові показники ПриватБанку у 2020-2024 рр., млрд. грн. 4. Організаційна схема управління інвестиційною діяльністю ПриватБанку. 5. Порівняльна динаміка обсягів портфеля ІЦП і чистих активів ПриватБанку у 2020-2024 рр. 6. Структурні співвідношення ІЦП та ОВДП у загальних активах ПриватБанку у 2020-2024 рр. 7. Модель процесу стрес-тестування у ПриватБанку. 8. Інтегрована ІТ-екосистема управління інвестиційними ризиками ПриватБанку. 9. Динаміка фактичного та трендового рівня доходності інвестицій ПриватБанку, %.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «19» травня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методологічні основи управління інвестиційними ризиками банку	травень-червень 2025	виконано
2	Аналіз ефективності управління інвестиційною діяльністю АТ КБ «ПриватБанк»	липень-серпень 2025	виконано
3	Напрями удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами	вересень-жовтень 2025	виконано
4	Висновки і пропозиції	листопад 2025	виконано
5	Оформлення роботи	грудень 2025	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Дмитро МАРУЦАК

Керівник роботи _____
(підпис)

Юлія МАСЮК

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ	8
1.1. Роль та значення інвестиційної діяльності банків у сучасних умовах	8
1.2. Поняття, класифікація та особливості інвестиційних ризиків при операціях із цінними паперами	14
1.3. Методологічні підходи та інструменти управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності	22
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	40
2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк» та організації його інвестиційної діяльності	40
2.2. Оцінка структури та динаміки операцій банку з цінними паперами	49
2.3. Діагностика системи управління інвестиційними ризиками банку	62
Висновки до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ПРИ ОПЕРАЦІЯХ ІЗ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ	68
3.1. Інтеграція стрес-тестування і сценарного аналізу у систему управління інвестиційними ризиками	68
3.2. Запровадження інформаційних технологій у процес управління інвестиційними ризиками	75
3.3. Регресійно-кореляційна модель визначення впливу чинників на інвестиційні ризики банку	81
Висновки до розділу 3	88
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами»

Кваліфікаційна робота містить: 98 с., 9 рис., 20 табл., 57 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – процеси управління інвестиційними ризиками банку при здійсненні операцій із цінними паперами.

Предмет дослідження – механізми, методи та інструменти управління інвестиційними ризиками банку з метою підвищення ефективності операцій із цінними паперами.

Метою роботи є розроблення науково обґрунтованих підходів і практичних інструментів удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами, що дозволить знизити рівень ризиковості інвестиційної діяльності та забезпечити стабільність фінансових результатів банківської установи.

Методи дослідження – теоретичного узагальнення, порівняння та логічного аналізу, економіко-статистичні та фінансово-аналітичні методи, регресійно-кореляційне моделювання, стрес-тестування, сценарний аналіз.

В ході виконання кваліфікаційної роботи розроблено та обґрунтовано комплексний підхід до підвищення ефективності управління інвестиційними ризиками банку на основі поєднання цифрових технологій, стрес-тестування та регресійно-кореляційного моделювання.

Результати рекомендовані до впровадження АТ КБ «ПриватБанк» у м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ, ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ, УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, ЦІННІ ПАПЕРИ, ДІАГНОСТИКА РИЗИКІВ, СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ, СЦЕНАРНИЙ АНАЛІЗ, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, РЕГРЕСІЙНО-КОРЕЛЯЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

KEYWORDS

BANK INVESTMENT ACTIVITIES, INVESTMENT RISKS, RISK MANAGEMENT, SECURITIES, RISK DIAGNOSTICS, STRESS TESTING, SCENARIO ANALYSIS, INFORMATION TECHNOLOGIES, REGRESSION-CORRELATION MODELING

ВСТУП

В умовах нестабільного економічного середовища та високої волатильності фінансових ринків операції з цінними паперами супроводжуються значними ризиками, що можуть спричинити істотні фінансові втрати. Недосконалість діючих механізмів управління інвестиційними ризиками ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень і знижує конкурентоспроможність банківських установ. Сучасні тенденції розвитку фінансових ринків вимагають удосконалення методів ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків. Чинні нормативно-правові вимоги та стандарти ризик-менеджменту потребують від банків впровадження гнучких і адаптивних механізмів управління ризиками, зокрема в інвестиційній сфері. Водночас використання нових фінансових інструментів і технологій створює додаткові ризики, які необхідно своєчасно виявляти та контролювати. Невизначеність макроекономічних умов, геополітичні ризики та коливання ринкових цін посилюють потребу в ефективному управлінні інвестиційними ризиками банків. Це дасть змогу мінімізувати потенційні втрати та забезпечити стабільне зростання доходів від операцій із цінними паперами. Отже, удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку є важливим і своєчасним завданням, що має вагоме практичне значення для зміцнення фінансової стабільності банківської системи.

Попередні наукові дослідження зосереджувалися на вивченні природи інвестиційних ризиків банків та їх впливу на фінансову стійкість установ. У працях таких учених, як Ю.П. Владика, О.С. Вовченко, О.С. Дорошенко, О.О. Казак, З.М. Криховецька, М.А. Поляков, Ю.О. Русіна, С.В. Черкасова, розглянуто окремі підходи до оцінювання та моніторингу ризиків при здійсненні операцій із цінними паперами, а також застосування інструментів диверсифікації й страхування ризиків. Дослідники, зокрема Л.Є. Борисова,

А.Є. Буряченко, Л.Г. Кльоба, Ю.І. Онищенко, О.М. Ромашко, С.М. Халатур, приділяли увагу аналізу зарубіжного досвіду організації систем управління ризиками та можливостям його адаптації до вітчизняних банків. Проте комплексні механізми управління інвестиційними ризиками у практиці українських банків вивчені недостатньо, що визначає потребу в подальших дослідженнях цієї проблематики.

Метою дослідження є розроблення науково обґрунтованих підходів і практичних інструментів удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами, що дозволить знизити рівень ризиковості інвестиційної діяльності та забезпечити стабільність фінансових результатів банківської установи.

Задля досягнення зазначеної мети потрібно досягти наступних завдань:

- розкрити роль та значення інвестиційної діяльності банків у сучасних умовах господарювання;
- систематизувати підходи до трактування сутності інвестиційних ризиків, здійснити їх класифікацію та визначити особливості прояву при операціях із цінними паперами
- дослідити методологічні підходи та інструменти управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності;
- надати загальну характеристику АТ КБ «ПриватБанк» та визначити специфіку організації його інвестиційної діяльності;
- проаналізувати структуру, динаміку та ефективність операцій банку з цінними паперами;
- здійснити діагностику системи управління інвестиційними ризиками ПриватБанку;
- обґрунтувати напрями удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку, зокрема шляхом інтеграції стрес-тестування та сценарного аналізу;
- дослідити можливості запровадження інформаційних технологій для підвищення результативності управління інвестиційними ризиками банку;

– розробити регресійно-кореляційну модель для кількісного визначення впливу факторів на рівень інвестиційних ризиків банку.

Об’єкт дослідження: процеси управління інвестиційними ризиками банку при здійсненні операцій із цінними паперами.

Предмет дослідження: механізми, методи та інструменти управління інвестиційними ризиками банку з метою підвищення ефективності операцій із цінними паперами.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечують досягнення мети та вирішення поставлених завдань. Застосовано методи теоретичного узагальнення, порівняння та логічного аналізу – для розкриття сутності інвестиційних ризиків і підходів до їх управління. Економіко-статистичні та фінансово-аналітичні методи використано для оцінки ефективності інвестиційної діяльності банку, а регресійно-кореляційне моделювання, стрес-тестування і сценарний аналіз – для кількісної оцінки та прогнозування ризиків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність банків та операції з цінними паперами, а також методичні рекомендації НБУ щодо управління банківськими ризиками. До бази дослідження включено фінансову звітність та аналітичні матеріали АТ КБ «ПриватБанк», статистичні дані ринку цінних паперів, міжнародні стандарти ризик-менеджменту (Базельські угоди, рекомендації IOSCO). Крім того, використано наукові монографії, статті, фахові публікації, матеріали конференцій та актуальні електронні джерела.

Наукова новизна роботи полягає у розробленні та обґрунтуванні комплексного підходу до підвищення ефективності управління інвестиційними ризиками банку на основі поєднання цифрових технологій, стрес-тестування та регресійно-кореляційного моделювання.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованих підходів і моделей для вдосконалення системи управління

інвестиційними ризиками банків, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», з метою підвищення ефективності та стабільності його інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

1.1. Роль та значення інвестиційної діяльності банків у сучасних умовах

Сутність інвестиційної діяльності банків полягає в тому, що вони виступають не лише як класичні посередники між вкладниками та позичальниками, а й як активні учасники інвестиційного процесу, спрямовуючи акумульовані фінансові ресурси у різні об'єкти з метою отримання прибутку та забезпечення розвитку економіки. Банки реалізують інвестиційну діяльність через розміщення власних і залучених коштів у цінні папери, корпоративні права, інфраструктурні та інноваційні проекти, а також у реальні активи, які здатні генерувати дохід у майбутньому [16].

В сучасних умовах, коли економіка України перебуває під впливом воєнних викликів та одночасно потребує масштабної післявоєнної відбудови, інвестиційна активність банків набуває стратегічного значення. Вона дозволяє не лише формувати для самих банків стабільну дохідну базу, а й забезпечувати приплив капіталу у ключові галузі, стимулювати економічне зростання та сприяти створенню нових робочих місць [1].

Важливим є й те, що банківські інвестиції відіграють роль своєрідного «стабілізатора» на фінансовому ринку, оскільки дозволяють перерозподіляти ресурси, підтримувати ліквідність та формувати умови для довгострокового розвитку. Сутність цієї діяльності охоплює як фінансову, так і соціально-економічну складову, адже банки, інвестуючи в державні цінні папери чи великі інфраструктурні проекти, забезпечують не лише власну вигоду, а й виконують суспільно важливу функцію – сприяють реалізації державних програм, розвитку підприємництва та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки [19].

Основні напрями інвестиційної діяльності банків, охоплюють широкий

спектр операцій, спрямованих на ефективне використання фінансових ресурсів та досягнення стратегічних цілей як самих банків, так і економіки в цілому [5].

Найбільш традиційним і водночас стабільним напрямом виступає придбання державних облігацій та інших боргових інструментів, адже такі вкладення характеризуються високим рівнем надійності, передбачуваністю дохідності та мінімальними ризиками. В умовах економічної нестабільності вони забезпечують банкам захищеність активів і дозволяють підтримувати ліквідність. Іншим важливим напрямом є інвестування у корпоративні цінні папери, що дозволяє банкам не лише диверсифікувати свої портфелі, але й підтримувати розвиток підприємств реального сектору, сприяти їхній капіталізації та підвищенню ринкової вартості. Особливе місце займає кредитування інвестиційних проєктів, яке полягає у наданні довгострокових позик для модернізації виробництва, впровадження нових технологій чи розширення бізнесу. Такі інвестиції забезпечують банкам стабільні джерела прибутку та позитивно впливають на розвиток національної економіки [27].

Сучасним і перспективним вектором є участь банків у фінансуванні інновацій та стартапів, адже саме ці сегменти формують основу технологічного прориву, підвищують конкурентоспроможність країни та відкривають нові ринки. Водночас такі інвестиції потребують ретельного управління ризиками, адже пов'язані з високим рівнем невизначеності. Нарешті, вагомим напрямом виступає залучення банками міжнародних інструментів та вихід на зовнішні ринки капіталу, що дає змогу диверсифікувати джерела фінансування, отримувати доступ до дешевших ресурсів та інтегруватися у глобальну фінансову систему. У комплексі ці напрями створюють багатовекторну систему інвестиційної діяльності банків, яка поєднує безпеку, прибутковість та підтримку розвитку економіки [23].

Роль банків у розвитку економіки через інвестиції є ключовою, оскільки саме банківська система виступає посередником між власниками тимчасово вільних коштів та тими суб'єктами господарювання, які

потребують фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів. Завдяки інвестиційній діяльності банки забезпечують підприємства доступом до довгострокового капіталу, що дозволяє модернізувати виробничі потужності, впроваджувати нові технології та розширювати масштаби бізнесу. Це, у свою чергу, стимулює зростання обсягів виробництва, сприяє створенню нових робочих місць і підвищує рівень зайнятості населення [37].

Особливе значення банківські інвестиції мають для підтримки стратегічно важливих галузей економіки, таких як енергетика, аграрний сектор, інфраструктурні проєкти та інноваційні сфери, адже саме ці напрями визначають економічну безпеку держави. Участь банків у фінансуванні інновацій та стартапів дозволяє розвивати науково-технічний потенціал країни та інтегрувати її економіку у світовий простір. Крім того, інвестиційна активність банків сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, оскільки фінансово підтримані підприємства отримують можливість не лише задовольняти внутрішній попит, але й ефективніше виходити на міжнародні ринки. У сучасних умовах, особливо в період економічних потрясінь та необхідності післявоєнної відбудови, банківські інвестиції відіграють роль драйвера відновлення економіки, забезпечуючи її стійкість і закладаючи основу для довгострокового зростання [41].

Значення інвестиційної діяльності для банків полягає в тому, що вона є ключовим механізмом формування прибутковості та фінансової стійкості, оскільки саме завдяки ефективному розміщенню ресурсів банки забезпечують собі стабільні доходи, які не залежать виключно від кредитних операцій чи комісійних платежів. Інвестиції дозволяють банкам диверсифікувати структуру активів, розподіляючи ресурси між різними видами фінансових інструментів, що знижує загальний рівень ризику та робить діяльність установи більш надійною навіть за умов економічної нестабільності. Вкладення в державні облігації та інші низькоризикові активи створюють основу ліквідності, тоді як інвестиції у корпоративні цінні папери чи інноваційні проєкти відкривають можливості для отримання підвищеної

доходності. Крім того, активна інвестиційна діяльність позитивно впливає на імідж банку, підвищує рівень довіри клієнтів та партнерів, оскільки демонструє спроможність установи ефективно управляти фінансовими ресурсами і брати участь у довгострокових проєктах. У сучасних умовах конкуренції на фінансовому ринку інвестиційна діяльність стає також інструментом зміцнення позицій банку, розширення його впливу та інтеграції у глобальні фінансові потоки, що забезпечує не лише поточну стабільність, а й перспективи стратегічного розвитку [54].

Вплив зовнішніх факторів на інвестиційну діяльність банків, у сучасних умовах набуває особливого значення, оскільки саме середовище функціонування фінансових установ визначає масштаби, напрями та ефективність їхніх інвестиційних рішень. Економічна та політична нестабільність є одними з найважливіших чинників, які обмежують можливості банків у реалізації довгострокових інвестиційних проєктів. Постійні коливання темпів зростання економіки, інфляційні процеси, девальвація національної валюти знижують прогнозованість інвестиційного середовища, що примушує банки орієнтуватися на короткострокові та менш ризикові фінансові інструменти, зокрема державні цінні папери. Додатковим чинником виступають військові дії та необхідність післявоєнної відбудови економіки, що з одного боку загострює ризики, але з іншого створює нові напрями для інвестицій у відновлення інфраструктури, підтримку аграрного сектору та промисловості, а також залучає міжнародні фінансові ресурси [4].

Не менш важливим є рівень розвитку фінансового ринку, адже від його глибини та ліквідності залежить можливість банків диверсифікувати свої інвестиційні портфелі та ефективно управляти ризиками. В умовах обмеженої пропозиції якісних інструментів банки змушені зосереджуватися на вузькому колі активів, що підвищує залежність від державного регулювання та монетарної політики. Монетарна та фіскальна політика держави також безпосередньо впливає на масштаби та структуру інвестиційної діяльності: високі процентні ставки обмежують доступ до

кредитних ресурсів, тоді як стимулюючі заходи з боку уряду й Національного банку можуть розширювати інвестиційні можливості [35].

Особливе значення мають міжнародні чинники, зокрема санкції, доступ до світових фінансових ринків, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та інтеграційні процеси. Участь України в євроінтеграційних програмах відкриває нові можливості для банків у сфері залучення іноземного капіталу, впровадження європейських стандартів управління інвестиційною діяльністю та використання сучасних фінансових інструментів. Водночас геополітична напруга та глобальні економічні кризи обмежують доступ до зовнішніх ресурсів і підвищують рівень ризику. Отже, інвестиційна діяльність банків формується під впливом складної комбінації зовнішніх факторів, що потребує від фінансових установ гнучкості, здатності швидко адаптуватися та ефективно поєднувати короткострокові й довгострокові інвестиційні стратегії.

Сучасні тенденції інвестиційної діяльності банків формуються під впливом глобальних економічних змін, цифровізації та особливих умов, що склалися в Україні у воєнний та післявоєнний періоди. Однією з ключових тенденцій є зростання ролі цифрових інструментів та фінтех-рішень. Банки дедалі активніше інтегрують онлайн-платформи для управління інвестиційними портфелями, використовують штучний інтелект для оцінки ризиків і прогнозування дохідності, впроваджують блокчейн-технології для підвищення прозорості й безпеки операцій. Така цифровізація дозволяє залучати нових клієнтів, підвищувати ефективність управління активами та скорочувати операційні витрати. Водночас спостерігається орієнтація на сталий розвиток, що проявляється у збільшенні обсягів фінансування «зелених» проєктів, програм енергоефективності та екологічно безпечних технологій. Банки інвестують у сферу відновлюваної енергетики, підтримують аграрні та промислові підприємства, які переходять на екологічні стандарти виробництва, а також впроваджують принципи ESG у власну діяльність, що підвищує їхню привабливість серед міжнародних

інвесторів [26].

Ще однією важливою тенденцією є розширення міжнародного співробітництва. В умовах відбудови економіки України банки активно співпрацюють із міжнародними фінансовими організаціями та фондами, отримують доступ до дешевших ресурсів і водночас демонструють готовність інтегруватися у глобальний фінансовий простір. Це сприяє диверсифікації інвестиційних напрямів та залученню додаткового капіталу. Паралельно з цим відбувається посилення вимог до управління ризиками. Висока волатильність валютних курсів, ризики неплатоспроможності підприємств і загальна економічна нестабільність вимагають від банків розробки нових систем моніторингу та контролю інвестиційних проєктів, використання моделей стрес-тестування та прогнозування. Банки формують більш збалансовані портфелі, поєднуючи високоризикові активи з консервативними інструментами, щоб забезпечити стійкість навіть у кризових умовах [22].

Важливою є також тенденція пошуку нових джерел інвестиційного капіталу. Окрім класичних депозитів і кредитних ресурсів, банки починають використовувати краудфандинг, співпрацювати з венчурними фондами, брати участь у розвитку інфраструктурних проєктів, які підтримуються державою та міжнародними партнерами. Це дозволяє їм не лише збільшувати обсяги інвестиційної діяльності, а й підвищувати її стратегічну значущість для відновлення та розвитку економіки. Таким чином, сучасні тенденції інвестиційної діяльності банків характеризуються глибокою трансформацією фінансових технологій, переорієнтацією на довгострокові та стійкі інвестиції, а також посиленням інтеграційних процесів, що робить банки ключовими гравцями у формуванні економічного майбутнього країни [15].

Перспективи розвитку інвестиційної діяльності банків у сучасних умовах є надзвичайно важливим напрямом, оскільки вони визначають роль банківської системи у відновленні економіки. У найближчі роки банки будуть відігравати провідну роль у фінансуванні процесів післявоєнної

відбудови України, адже саме вони здатні акумулювати значні фінансові ресурси та спрямовувати їх у відновлення інфраструктури, розвиток аграрного сектору, промисловості та сфери послуг. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Світовим банком, ЄБРР, МВФ та ЄІБ, дозволить залучати дешеві кредити, гарантії та інвестиції, що підвищить інвестиційний потенціал банків і знизить ризики окремих проєктів. Важливим напрямом стане впровадження інноваційних фінансових інструментів, таких як «зелені» облігації, соціальні та інфраструктурні бонди, що відповідатимуть світовим тенденціям і сприятимуть залученню капіталу під проєкти сталого розвитку. Водночас банки повинні активніше використовувати механізми колективного інвестування, виступаючи партнерами у створенні інвестиційних фондів, трастів чи спільних інвестиційних платформ, що дозволить мобілізувати заощадження населення та кошти інституційних інвесторів [6].

Перспективним також є посилення ролі банків у внутрішній мобілізації інвестиційних ресурсів через удосконалення депозитних програм, розвиток інвестиційних рахунків і підвищення фінансової грамотності клієнтів. У цьому контексті важливою буде цифровізація банківських послуг, яка дозволить ефективніше управляти інвестиційними потоками та забезпечити прозорість операцій. Отже, у перспективі інвестиційна діяльність банків стане ключовим фактором не лише у відновленні економіки, а й у створенні нової моделі сталого розвитку, орієнтованої на інтеграцію у європейський та світовий фінансовий простір.

1.2. Поняття, класифікація та особливості інвестиційних ризиків при операціях із цінними паперами

Поняття інвестиційних ризиків при операціях із цінними паперами

охоплює весь спектр невизначеностей, які можуть вплинути на очікуваний дохід інвестора чи призвести до часткових або повних фінансових втрат. Інвестиційний ризик у цьому контексті визначається як ймовірність відхилення фактичних результатів інвестиційної діяльності від запланованих або прогнозованих. Основою його виникнення є нестабільність ринкового середовища, динаміка економічних процесів, політичні чинники та внутрішні особливості діяльності емітентів. При цьому характерною рисою інвестиційних ризиків є те, що вони супроводжують будь-які операції з цінними паперами, незалежно від їхнього виду та обсягу, адже ринок фінансових інструментів завжди пов'язаний із невизначеністю майбутніх грошових потоків [10].

Важливо відзначити, що інвестиційні ризики при операціях із цінними паперами мають подвійну природу. З одного боку, вони несуть загрозу втрати капіталу або недоотримання доходів, з іншого – створюють можливості для отримання додаткових прибутків за рахунок прийняття більш ризикових рішень. Саме співвідношення ризику та доходності є базовим принципом інвестування, а тому розуміння сутності цих ризиків є ключовим для формування ефективної інвестиційної стратегії. Інвестори повинні враховувати, що навіть надійні та високоліквідні цінні папери піддаються впливу макроекономічних факторів, таких як інфляція, коливання валютних курсів, зміни процентних ставок або політична нестабільність [7].

Особливістю інвестиційних ризиків у сфері цінних паперів є їхня висока чутливість до ринкових коливань, які можуть відбуватися щоденно і суттєво змінювати вартість портфеля інвестора. Наприклад, падіння котирувань акцій провідних компаній здатне зумовити ланцюгову реакцію на фондовому ринку та зменшити загальну капіталізацію інвестиційних активів. Крім того, ризики цього типу посилюються інформаційною асиметрією, коли інвестори не мають повної та достовірної інформації про фінансовий стан емітентів чи перспективи їхнього розвитку. Це створює додаткову невизначеність та ускладнює ухвалення оптимальних рішень [11].

Поняття інвестиційних ризиків при операціях із цінними паперами слід розглядати як комплексну характеристику умов функціонування фінансового ринку, що відображає невизначеність у досягненні запланованих результатів інвестиційної діяльності. Ці ризики є невід’ємною складовою процесу інвестування та визначаються не лише економічними й фінансовими чинниками, а й політичними, соціальними та психологічними аспектами поведінки учасників ринку. Саме тому адекватне розуміння сутності ризику, його джерел та форм прояву є базовим елементом успішного управління інвестиційними процесами [20].

Класифікація інвестиційних ризиків при операціях із цінними паперами є одним із ключових елементів системи їхнього аналізу та управління, оскільки саме вона дозволяє структурувати різноманітні загрози, що виникають у процесі здійснення інвестиційної діяльності (рис. 1.1).

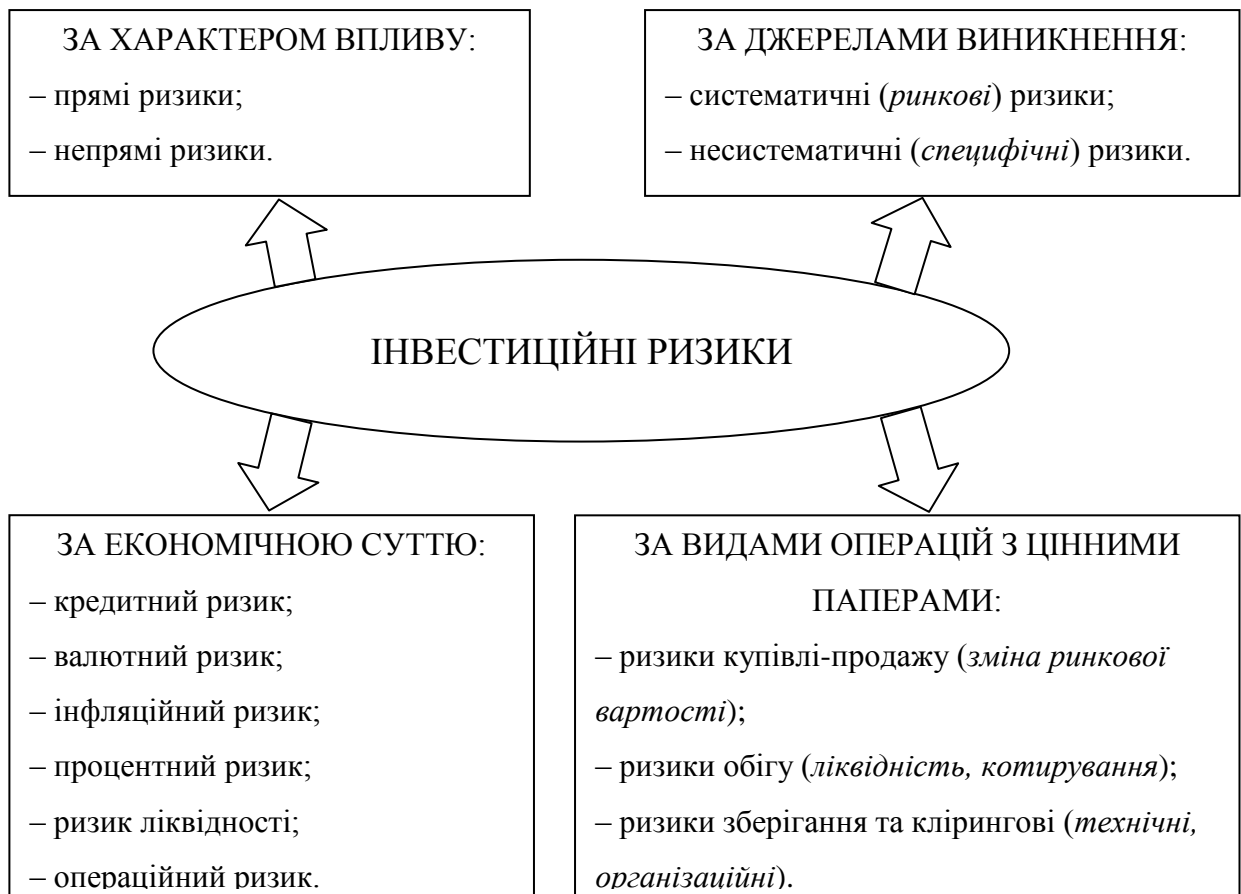

Рис. 1.1. Класифікація інвестиційних ризиків

У сучасних умовах фондовий ринок відзначається високим рівнем нестабільності, що зумовлює необхідність глибокого розуміння природи ризиків, їхньої специфіки та взаємозв'язків. Кожен інвестор стикається з тим, що ризики мають різне походження, ступінь впливу та можливості мінімізації, а отже їх необхідно систематизувати для формування ефективних управлінських рішень. Класифікація дозволяє виділити загальні ринкові чинники, що впливають на всіх учасників фондового ринку, та індивідуальні ризики, пов'язані з конкретними компаніями, галузями чи видами операцій. Вона є інструментом, який забезпечує можливість не лише ідентифікувати ризики, але й обрати адекватні методи захисту від них, зокрема диверсифікацію портфеля, страхування, хеджування чи інші механізми. Структурований підхід до класифікації інвестиційних ризиків сприяє підвищенню фінансової безпеки інвестора, покращує прогнозування результатів операцій із цінними паперами та створює основу для формування раціональної інвестиційної політики [28].

Класифікація інвестиційних ризиків за джерелами виникнення є однією з найбільш поширених у фінансовій науці та практиці, оскільки вона дозволяє виокремити ті фактори, які впливають на поведінку інвестора та результати його операцій із цінними паперами. У цьому контексті виділяють систематичні та несистематичні ризики. Систематичні ризики ще називають ринковими, оскільки вони обумовлені факторами макроекономічного середовища, що охоплюють усю економіку і не можуть бути усунені шляхом диверсифікації портфеля [31]. До них належать ризик інфляції, який знижує реальну вартість інвестиційного доходу, валютний ризик, що виникає через коливання курсів національних та іноземних валют, процентний ризик, пов'язаний зі змінами рівня процентних ставок, а також політичний та соціально-економічний ризики, які виникають унаслідок змін у державній політиці, регулюванні ринків, суспільній нестабільності. Ці ризики мають об'єктивний характер і практично не залежать від дій конкретного інвестора або емітента, тому вони завжди супроводжують операції з цінними паперами.

Несистематичні ризики, на відміну від систематичних, мають локальний характер і виникають у межах конкретного підприємства, галузі чи окремої інвестиції. Це можуть бути ризики неплатоспроможності емітента, ризик зниження прибутковості компанії, управлінські помилки, низький рівень корпоративного управління, порушення умов випуску чи обігу цінних паперів. Несистематичні ризики можна знизити або навіть уникнути за допомогою диверсифікації інвестиційного портфеля, правильного добору фінансових інструментів і аналізу діяльності компаній-емітентів. Таким чином, класифікація ризиків за джерелами виникнення має важливе практичне значення: вона дозволяє інвестору розуміти, які ризики є невід'ємною частиною функціонування фондового ринку і потребують лише контролю, а які можна знизити завдяки грамотним управлінським рішенням [42].

За характером впливу інвестиційні ризики при операціях із цінними паперами поділяються на прямі та непрямі, і такий підхід дозволяє глибше зрозуміти, яким саме чином вони впливають на результативність інвестиційної діяльності. Прямі ризики – це ті, які безпосередньо відображаються на фінансових результатах інвестора через зменшення доходу або втрату частини чи всього інвестованого капіталу. До них належать ситуації падіння ринкової вартості акцій чи облігацій, невиконання емітентом своїх зобов'язань, зниження дивідендних виплат чи відсотків за борговими паперами. Такі ризики мають очевидний і відчутний характер, оскільки інвестор одразу стикається з матеріальними втратами, що зменшують прибутковість або призводять до збитків. У свою чергу, непрямі ризики не завжди одразу проявляються у вигляді втрат капіталу, але вони здатні створювати умови, які ускладнюють інвестиційну діяльність та знижують її ефективність. Вони можуть проявлятися у формі зменшення ліквідності цінних паперів, затримок у розрахунках під час клірингу, додаткових витрат на зберігання чи страхування активів, а також у підвищенні транзакційних витрат [55].

Непрямі ризики можуть поступово посилювати прямі, наприклад, коли низька ліквідність паперу ускладнює його швидкий продаж і змушує інвестора реалізувати актив за менш вигідною ціною. Отже, відмінність між прямими та непрямими ризиками полягає у формі їхнього прояву: перші безпосередньо зменшують дохід або капітал, другі – створюють додаткові бар'єри та фінансові втрати опосередковано, але їх вплив у підсумку також може бути значним і навіть критичним для інвестиційної діяльності [30].

За видами операцій з цінними паперами інвестиційні ризики можна розглядати як сукупність специфічних загроз, що виникають у процесі придбання, обігу, зберігання та погашення цінних паперів. При купівлі-продажу основним ризиком є можливість зниження ринкової вартості цінних паперів, коли інвестор, сплативши певну ціну, у майбутньому стикається зі зменшенням котирувань і потенційними втратами при продажу. Сюди ж належать ризики, пов'язані з неправильною оцінкою ринкової кон'юнктури, невчасним входом чи виходом з ринку, а також впливом спекулятивних коливань, які можуть бути викликані як економічними, так і політичними чинниками. Ризики обігу проявляються у проблемах із ліквідністю цінних паперів, коли інвестор не може швидко реалізувати активи без значних втрат у ціні. Вони також пов'язані з обмеженістю вторинного ринку, відсутністю належного попиту чи нестабільністю котирувань, що ускладнює процес реалізації інвестицій [8].

Додатково слід враховувати ризики зберігання та клірингові ризики. Ризики зберігання пов'язані з технічними помилками, кібератаками, неналежним виконанням обов'язків депозитарними установами, що може призвести до втрати або незаконного використання цінних паперів. Клірингові ризики виникають під час розрахунків за операціями і можуть бути зумовлені затримками у проведенні платежів, помилками у передачі інформації чи невиконанням зобов'язань контрагентами. Усі ці види ризиків суттєво впливають на результативність інвестиційної діяльності, оскільки вони здатні знижувати дохідність або навіть призводити до втрати

інвестованого капіталу, а тому потребують комплексного підходу до управління, включаючи використання механізмів страхування, диверсифікації та вдосконалення системи фінансового контролю [46].

Класифікація інвестиційних ризиків за економічною суттю дозволяє виділити ті фактори, які безпосередньо впливають на фінансові результати інвестора при операціях із цінними паперами. Одним із ключових видів є кредитний ризик, який виникає у випадках, коли емітент або інший учасник фондового ринку не може виконати свої зобов'язання щодо виплати доходу чи погашення боргу. Для інвестора це означає можливість втрати вкладеного капіталу або очікуваного прибутку, особливо при операціях з корпоративними облігаціями чи іншими борговими інструментами [53].

Наступним видом виступає валютний ризик, що виникає в умовах міжнародних операцій, коли ціна цінних паперів чи розрахунки за ними пов'язані з іноземною валютою. Коливання валютних курсів може як збільшити, так і зменшити фактичний дохід інвестора, що робить цей ризик особливо актуальним у періоди економічної нестабільності. Інфляційний ризик пов'язаний із знеціненням купівельної спроможності грошей і проявляється в тому, що реальна вартість доходу від цінних паперів зменшується під впливом інфляційних процесів. Особливо це стосується довгострокових інвестицій, коли зростання цін може суттєво знизити очікувану ефективність операцій [49].

Важливе місце посідає і процентний ризик, який виникає через зміну ринкових процентних ставок. Для власників облігацій підвищення ставок означає падіння ринкової вартості раніше випущених паперів, що може призвести до втрат при їхньому продажу на вторинному ринку. Ризик ліквідності є ще однією важливою складовою, адже інвестор може зіткнутися з труднощами швидкого продажу цінних паперів за справедливою ціною, особливо якщо мова йде про інструменти з обмеженим колом обігу або низьким попитом [57].

Нарешті, операційний ризик пов'язаний із технічними збоями,

помилками в системах клірингу та розрахунків, зловживаннями посередників чи іншими внутрішніми недоліками інфраструктури ринку, які можуть викликати фінансові втрати навіть за умови правильної оцінки ринкової ситуації. Таким чином, поділ інвестиційних ризиків за економічною суттю дає змогу комплексно оцінити потенційні загрози і виробити відповідні механізми їхнього зниження, зокрема шляхом диверсифікації портфеля, застосування хеджування або страхування, а також завдяки постійному моніторингу макроекономічних умов і фінансового стану емітентів [34].

Особливості інвестиційних ризиків у сфері цінних паперів зумовлені поєднанням високої динамічності ринку, багатофакторної природи ціноутворення та інституційно-правового контексту, що постійно змінюється. Курсові коливання акцій і облігацій є реакцією не лише на макроекономічні імпульси (процентні ставки, інфляцію, валютний курс), а й на мікрочинники – очікування щодо прибутків емітента, якість корпоративного управління, розкриття інформації, корпоративні дії (спліти, викупи, нові випуски) [29].

Ризики мають властивість кумулюватися та передаватися між сегментами: процентний шок швидко трансформується в ризик ліквідності й переоцінку кредитного ризику, а під час стресових фаз зростає кореляція активів і ефективність диверсифікації зменшується. Інформаційна асиметрія й поведінкові упередження інвесторів (наздоганяння тренду, панічні продажі, “якірні” очікування) посилюють волатильність і породжують тимчасові відхилення цін від фундаментальної вартості. Технічні та операційні ризики проявляються через збої клірингу й розрахунків, помилки трейдингових систем, кіберінциденти, що можуть матеріалізуватися у прямих збитках або унеможливленні своєчасного закриття позицій. Використання плеча й деривативів підвищує чутливість портфелів до маржин-колів і «хвостових» подій, збільшуючи ймовірність каскадних продажів. Регуляторні та правові фактори – зміни вимог до розкриття, лістингу, оподаткування, санкційних режимів, валютних обмежень – прямо впливають на прибутковість і

ліквідність інструментів, а в окремих юрисдикціях додається ризик призупинення торгів або технологічної недоступності ринку. Нарешті, глобалізація потоків капіталу зумовлює “зараження” ризиками через індексні перетоки та зовнішні шоки, тоді як локальна специфіка емітентів (структура боргу, концентрація виручки, ESG-ризика) формує унікальний профіль ризику кожної цінної паперової позиції, що вимагає постійного моніторингу, сценарного аналізу та застосування інструментів хеджування [24].

1.3. Методологічні підходи та інструменти управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності

Сучасна банківська система функціонує у високодинамічному та невизначеному середовищі, де інвестиційна діяльність є не лише джерелом прибутковості, але й основним фактором виникнення ризиків. У процесі здійснення інвестицій банки стикаються з різними видами ризиків, серед яких ключове місце посідають ринкові, кредитні, валютні, процентні та ліквідності, що безпосередньо впливають на фінансову стабільність та довіру клієнтів. У зв'язку з цим управління інвестиційними ризиками набуває особливої ваги, адже воно дозволяє не лише мінімізувати можливі втрати, а й забезпечити досягнення стратегічних цілей банку в умовах конкурентного середовища [9].

Зростання обсягів операцій із цінними паперами, активне використання похідних фінансових інструментів, розширення спектра міжнародних інвестиційних операцій, а також вплив глобальних економічних криз і геополітичних факторів зумовлюють необхідність системного та науково обґрунтованого підходу до ризик-менеджменту. Важливим завданням є не лише виявлення ризиків, а й побудова комплексної методології їх оцінювання та ефективного управління [18]. Це вимагає застосування сучасних інструментів, які поєднують кількісні методи (математичне моделювання, статистичний аналіз, методи прогнозування) та якісні підходи

(експертні оцінки, сценарне планування, системний аналіз) які представлені на рис. 1.2.

Системний підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності ґрунтується на розумінні того, що будь-який ризик не існує ізольовано, а є складовою частиною цілісної системи ризик-менеджменту. Банківська установа функціонує в умовах складного та багатофакторного середовища, де інвестиційні ризики тісно взаємопов'язані з кредитними, процентними, валютними, ліквідними та операційними ризиками. Тому управління інвестиційними ризиками має будуватися на системному аналізі усіх внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на інвестиційну діяльність банку. Застосування системного підходу передбачає поетапну процедуру ідентифікації ризиків, їх вимірювання, оцінки та контролю з урахуванням взаємозалежностей між різними видами ризиків. У практичному вимірі це означає, що банк має формувати таку політику управління інвестиціями, яка узгоджується із загальною стратегією розвитку, структурою активів і пасивів, а також регуляторними вимогами НБУ та міжнародних стандартів, зокрема Базельських угод [14].

Рис. 1.2. Методичні підходи та інструментарій управління інвестиційними ризиками

Важливим аспектом системного підходу є інтеграція методів управління ризиками у всі рівні управлінської ієрархії банку, починаючи з прийняття стратегічних рішень на рівні правління і закінчуючи оперативною діяльністю підрозділів, які безпосередньо займаються інвестиційними операціями. У цьому контексті значної уваги потребує розробка єдиної інформаційно-аналітичної системи, яка забезпечує збір, обробку і моніторинг даних щодо ризиків та дозволяє своєчасно реагувати на негативні тенденції. Системний підхід забезпечує комплексне бачення ризиків, сприяє їх ефективній ідентифікації та мінімізації, а також підвищує стійкість банку в умовах невизначеності та динамічності фінансового ринку [12].

Комплексний підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності передбачає поєднання фінансових, організаційних,

правових та аналітичних інструментів для забезпечення максимальної ефективності інвестиційних рішень за умов високої невизначеності ринкового середовища. Його сутність полягає в тому, що банк не обмежується застосуванням лише одного інструменту чи методики, а формує багатовекторну систему заходів, яка дозволяє охопити всі етапи інвестиційного процесу – від попередньої оцінки проєкту до контролю за його реалізацією. В основі цього підходу лежить необхідність комплексної діагностики ризиків, що включає в себе аналіз фінансових показників, правового поля, макроекономічних тенденцій та внутрішніх організаційних можливостей банку [25].

Комплексність означає також обов'язкове поєднання кількісних та якісних методів оцінки ризиків: кількісні моделі дозволяють розрахувати ймовірність настання ризикових подій і можливий обсяг втрат, тоді як якісні методи дають змогу врахувати нематеріальні фактори, пов'язані з поведінкою контрагентів, рівнем корпоративної культури та зовнішньополітичними обставинами. Важливою характеристикою комплексного підходу є прагнення досягти балансу між ризиковістю та прибутковістю інвестицій, що реалізується через розробку багатокомпонентної інвестиційної стратегії з урахуванням як внутрішніх можливостей банку, так і зовнішніх ринкових викликів. Саме завдяки такому підходу банки здатні мінімізувати негативні наслідки ризиків, зберегти фінансову стійкість і водночас забезпечити конкурентоспроможність на ринку капіталів, що особливо важливо в умовах глобальної економічної нестабільності [40].

Ризик-орієнтований підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності ґрунтується на тому, що банк у процесі інвестування має зосереджувати основну увагу на найбільш вагомих та критичних для своєї стабільності видах ризиків. Його сутність полягає в ідентифікації ключових джерел ризику, визначенні їх впливу на фінансові результати та розробці цілеспрямованих заходів щодо їх мінімізації. В межах цього підходу

банк формує систему пріоритетів у ризик-менеджменті, концентруючи ресурси на тих інвестиційних напрямках, де рівень загрози є найвищим і може суттєво вплинути на прибутковість або платоспроможність установи [56].

Одним із центральних елементів ризик-орієнтованого підходу є побудова ефективної системи лімітів і нормативів, яка дозволяє не лише обмежувати величину ризикованих вкладень, а й забезпечувати контроль за їх динамікою в реальному часі. Наприклад, банк може встановлювати максимальні обсяги інвестування в окремі галузі, регіони чи види цінних паперів, враховуючи їхню волатильність, ліквідність та рівень кредитного ризику [50].

Крім того, ризик-орієнтований підхід передбачає активне використання сучасних інструментів кількісного аналізу, які дозволяють розрахувати ймовірність настання негативних сценаріїв та оцінити можливі втрати. До таких методів належать Value-at-Risk, сценарне моделювання, кредитні скорингові системи та аналітика на основі Big Data, що дають змогу прогнозувати ризики ще до їхнього фактичного прояву [36].

Важливим аспектом є інтеграція ризик-орієнтованого підходу в стратегічне управління банку: керівництво має формувати інвестиційну політику з урахуванням допустимого рівня ризиковості, який відповідає фінансовим можливостям і стратегії розвитку установи. Це означає, що прибутковість інвестицій завжди оцінюється крізь призму їхньої безпечності, а акценти робляться на оптимальному співвідношенні між очікуваним доходом і прийнятним рівнем ризику. Ризик-орієнтований підхід дозволяє банку не лише зменшити ймовірність суттєвих фінансових втрат, але й забезпечити стабільність та довгострокову надійність інвестиційної діяльності, що є ключовою умовою ефективного функціонування в умовах високої невизначеності сучасного фінансового ринку [57].

Кількісний підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності ґрунтується на використанні економіко-математичних і статистичних методів для вимірювання рівня ризику та прогнозування

можливих фінансових втрат. Він дозволяє об'єктивно оцінити ризиковість інвестиційного портфеля, окремих фінансових інструментів та інвестиційних проектів, а також приймати зважені управлінські рішення. У межах цього підходу банк застосовує моделі оцінювання ймовірності дефолту цінних паперів та контрагентів, визначає рівень очікуваних та неочікуваних збитків, а також використовує методи кількісного прогнозування для розрахунку необхідного обсягу капіталу під ризику [17].

Найбільш поширеними інструментами кількісного аналізу є метод Value-at-Risk (VaR), який вимірює максимально можливий розмір збитків у визначений часовий період при заданому рівні ймовірності, та Conditional Value-at-Risk (CVaR), що дає змогу оцінити середній розмір збитків у найгірших сценаріях. Додатково широко використовуються методи стрес-тестування, які дозволяють визначити чутливість інвестиційного портфеля до змін процентних ставок, валютних курсів, вартості активів на ринках. Back-testing як елемент кількісного підходу дає змогу перевірити достовірність моделей ризику шляхом зіставлення прогнозних значень із фактичними результатами [21].

Застосування кількісного підходу дає можливість банку створити систему управління ризиками, засновану на реальних числових показниках, забезпечити відповідність вимогам регуляторів, підвищити прозорість інвестиційних рішень та ефективність використання капіталу. Такий підхід дозволяє не лише зменшити рівень невизначеності у процесі інвестування, а й сформувавши оптимальний баланс між прибутковістю та ризиком, що є основою для стабільності та конкурентоспроможності банку на фінансовому ринку [43].

Якісний підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності ґрунтується на використанні експертних оцінок, методів аналізу та прогнозування, які не завжди мають кількісне вираження, проте дозволяють сформувавши більш глибоке уявлення про природу ризиків, їх потенційні джерела та вплив на фінансову стійкість банку. На відміну від кількісного

підходу, де застосовуються математичні моделі та статистичні розрахунки, якісний підхід спрямований на виявлення взаємозв'язків між факторами зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть негативно позначитися на інвестиційній діяльності банку. Основним інструментом цього підходу виступають експертні оцінки, коли група фахівців з інвестиційного менеджменту, ризик-менеджменту та аналітики формує узагальнену думку щодо ймовірності виникнення певних ризиків, їх масштабу та можливих наслідків [52].

У банківській практиці широко застосовується SWOT-аналіз, що дозволяє визначити сильні та слабкі сторони банку, можливості та загрози, які формуються у зовнішньому середовищі, і на цій основі вибудовувати стратегію управління інвестиційними ризиками. Сценарний аналіз також відіграє ключову роль, оскільки дає можливість оцінити, як різні варіанти розвитку економічної ситуації вплинуть на інвестиційний портфель банку, зокрема у випадках зміни процентних ставок, коливань валютних курсів чи виникнення макроекономічних шоків [45].

Окремо слід зазначити метод Delphi, який передбачає проведення багатокрокових опитувань експертів для формування обґрунтованого консенсусу щодо ризиків і шляхів їх мінімізації. Завдяки такому підходу банк може не лише краще усвідомити фактори ризику, але й завчасно сформулювати заходи реагування на них. Якісний підхід особливо важливий у випадках, коли кількісні методи є недостатніми або непридатними через брак даних, високу невизначеність середовища чи складність прогнозування. Даний метод виступає дієвим інструментом підвищення гнучкості системи управління інвестиційними ризиками, сприяє інтеграції аналітичного та інтуїтивного бачення в процес прийняття управлінських рішень та дозволяє банкам ефективно протистояти викликам динамічного фінансового середовища [51].

Ситуаційний підхід до управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності базується на гнучкому реагуванні на динамічні зміни

ринкового середовища та здатності банку адаптувати свою інвестиційну стратегію залежно від зовнішніх і внутрішніх умов. Його сутність полягає в тому, що банк не обмежується статичними моделями чи заздалегідь визначеними стратегіями, а формує комплекс рішень, які можуть швидко змінюватися під впливом економічної, політичної, соціальної чи технологічної кон'юнктури. Такий підхід особливо важливий в умовах нестабільної економіки, високої волатильності фінансових ринків і непередбачуваних кризових явищ [13].

Ситуаційний підхід передбачає використання адаптивних стратегій управління інвестиційним портфелем, де головним завданням є збереження стабільності, мінімізація втрат та одночасне використання нових можливостей, які виникають у нестандартних умовах. У практиці банків він проявляється через розробку альтернативних сценаріїв розвитку подій, прогнозування впливу макроекономічних факторів, оцінку ризиків у розрізі можливих варіантів розвитку ситуації та визначення найбільш ефективних управлінських рішень. Наприклад, при різкому коливанні валютного курсу банк може оперативного переглянути валютну структуру своїх інвестицій або заздалегідь підготувати механізми хеджування для зменшення потенційних збитків [3].

В умовах воєнних ризиків чи глобальних фінансових криз ситуаційний підхід дозволяє оперативного коригувати структуру портфеля, переміщуючи кошти в більш безпечні активи або, навпаки, використовуючи можливості для інвестицій у перспективні, але недооцінені напрями. Таким чином, застосування ситуаційного підходу дає змогу банку не лише зменшувати негативний вплив непередбачуваних факторів, а й перетворювати ризики на джерело нових можливостей, формуючи гнучку й адаптивну систему управління інвестиційною діяльністю [44].

Водночас у банківській діяльності важливим є поєднання стратегічного бачення та оперативного управління ризиками. Використання інструментів диверсифікації, хеджування, страхування та резервування дозволяє створити

захисний механізм від потенційних збитків, тоді як моніторинг, контроль і стрес-тестування забезпечують можливість вчасного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Усе це формує комплексну систему управління інвестиційними ризиками, що є фундаментом фінансової безпеки банку та передумовою його стабільного розвитку [35].

Інструмент диверсифікації є одним із найефективніших методів управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності, оскільки дозволяє знизити рівень потенційних втрат за рахунок розподілу капіталу між різними об'єктами інвестування. Сутність диверсифікації полягає у тому, що банк не зосереджує свої ресурси в одному інструменті чи секторі економіки, а формує портфель з різнорідних активів, які мають відмінний рівень ризику, дохідності та часові горизонти. Такий підхід забезпечує компенсацію можливих збитків за одними інвестиціями прибутками за іншими, що дозволяє вирівняти загальну дохідність портфеля та знизити коливання його вартості.

Практичне застосування диверсифікації у банківській діяльності передбачає розподіл вкладень між різними видами цінних паперів – акціями, облігаціями, депозитними сертифікатами, деривативами, а також інвестування у проекти з різних галузей економіки, зокрема енергетики, аграрного сектору, ІТ-сфери чи нерухомості. Важливим напрямом є також географічна диверсифікація, коли банк вкладає кошти не лише у внутрішній ринок, але й у міжнародні інструменти, що дозволяє зменшити залежність від економічної кон'юнктури однієї країни. Крім того, диверсифікація може здійснюватися за термінами погашення активів, що дає змогу підтримувати оптимальний рівень ліквідності інвестиційного портфеля та своєчасно реагувати на зміни фінансового середовища [45].

Важливою умовою ефективності цього інструменту є проведення ретельного аналізу кореляції між різними активами, оскільки лише комбінація інструментів з низькою або від'ємною залежністю забезпечує зниження сукупного ризику. Таким чином, диверсифікація виступає базовим

і стратегічно важливим інструментом управління інвестиційними ризиками, який дозволяє банкам не лише захистити свої ресурси від несприятливих факторів, але й створити умови для стабільного отримання прибутку у довгостроковій перспективі [30].

Хеджування як інструмент управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності є одним із найефективніших методів мінімізації фінансових втрат, пов'язаних із коливаннями ринкових факторів. Сутність цього інструменту полягає у застосуванні спеціальних фінансових інструментів і механізмів, які дозволяють застрахувати інвестиційні активи або зобов'язання від негативного впливу змін валютних курсів, процентних ставок чи вартості цінних паперів [21].

Банки, як активні учасники фінансових ринків, використовують хеджування для зменшення ймовірності втрат і забезпечення стабільності доходів від інвестиційної діяльності. Одним із найбільш поширених способів є використання деривативів, серед яких форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони та свопи. Форварди і ф'ючерси дозволяють банкам зафіксувати майбутню ціну активу, що особливо актуально в умовах валютних ризиків, коли зміна обмінного курсу може істотно вплинути на результативність інвестицій [15].

Опціони, своєю чергою, дають право, але не зобов'язання, придбати чи продати актив у майбутньому за заздалегідь встановленою ціною, що забезпечує гнучкість та можливість отримати вигоду від сприятливих змін ринку, одночасно обмежуючи ризики від несприятливих. Свопи, зокрема процентні та валютні, дозволяють банкам обмінюватися потоками платежів, що допомагає нейтралізувати ризики, пов'язані з непередбачуваною динамікою процентних ставок чи валютних курсів [27].

Важливо, що хеджування не усуває ризиків повністю, але воно дозволяє перерозподілити їх між учасниками фінансового ринку та перетворити невизначеність у прогнозовані витрати. Це підвищує передбачуваність результатів банківської діяльності й дозволяє ефективніше

планувати інвестиційні стратегії. Крім того, використання хеджування сприяє підвищенню конкурентоспроможності банку, оскільки забезпечує стабільність його інвестиційного портфеля та знижує ймовірність суттєвих фінансових збитків у кризових ситуаціях. Хеджування виступає ключовим інструментом управління інвестиційними ризиками у банківському секторі, що поєднує захисну функцію зі стратегічними перевагами для забезпечення фінансової стійкості й ефективності банку [35].

Страховання ризиків як інструмент управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності посідає важливе місце, оскільки дозволяє мінімізувати можливі фінансові втрати, що можуть виникати внаслідок непередбачуваних подій, коливань ринку чи дефолту контрагентів. Банки, реалізуючи інвестиційні проекти, стикаються з широким спектром загроз: від кредитних і валютних ризиків до ризиків ліквідності, політичної нестабільності чи форс-мажорних обставин. Використання страхування дає можливість передати частину цих ризиків спеціалізованим компаніям, тим самим підвищуючи стабільність і прогнозованість результатів інвестиційної діяльності [41].

У практиці банківської сфери застосовуються різні форми страхового захисту. По-перше, це класичне страхування від фінансових втрат, коли банк може укласти договори зі страховими компаніями для покриття збитків у разі дефолту емітента цінних паперів, невиконання контрагентами зобов'язань чи різкої девальвації національної валюти [50].

По-друге, ефективним інструментом виступає страхування інвестиційних проектів від політичних ризиків, яке особливо актуальне у періоди економічної та військової нестабільності, оскільки передбачає компенсацію у випадках націоналізації, воєнних дій чи обмеження репатріації капіталу [53].

По-третє, важливе значення має використання банками гарантій та поручительств, які виконують роль своєрідного страхового механізму, забезпечуючи повернення інвестицій або виконання зобов'язань іншими

сторонами.

Окрім традиційних форм страхування, у банківській практиці застосовуються також інструменти перестраховання, що дозволяють розподілити ризики між кількома страховими компаніями, зменшуючи ймовірність значних збитків для окремого учасника. Страхування інвестиційних ризиків створює умови для підвищення довіри інвесторів до банку, зміцнює його фінансову стійкість і робить інвестиційні операції більш прогнозованими. У результаті цей інструмент виконує не лише функцію захисту від можливих втрат, а й виступає чинником підвищення конкурентоспроможності банку на фінансовому ринку [46].

Лімітування як інструмент управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності полягає у встановленні чітко визначених обмежень на вкладення коштів у певні активи, інструменти чи інвестиційні проекти. Суть цього підходу полягає в тому, щоб обмежити можливий рівень ризику, не допускаючи надмірної концентрації капіталу в окремих напрямках. Ліміти можуть встановлюватися як на рівні внутрішньої політики банку, так і на рівні регуляторних вимог, що контролюються НБУ та іншими органами. Вони спрямовані на те, щоб інвестиційний портфель банку був збалансованим і відповідав допустимим параметрам ризику [31].

Лімітування охоплює декілька рівнів контролю. По-перше, це встановлення граничних сум на вкладення у певні інструменти – наприклад, цінні папери одного емітента або акції компаній, які належать до ризикових секторів. По-друге, воно може передбачати введення обмежень щодо строків інвестування та рівня ліквідності активів, щоб уникнути надмірної залежності від довгострокових та важкореалізованих вкладень. По-третє, ліміти можуть стосуватися географічної або галузевої диверсифікації, що дозволяє уникати концентрації в регіонах із нестабільною економічною чи політичною ситуацією [6].

Практика лімітування у банківській сфері також пов'язана з управлінням кредитним ризиком, адже банки, здійснюючи інвестиції,

повинні враховувати надійність контрагентів і їхню платоспроможність. Саме тому ліміти можуть поширюватися на кредитування пов'язаних із банком осіб, інвестування у високоризикові корпоративні облігації чи валютні операції. Завдяки цьому забезпечується не лише фінансова стійкість окремого банку, а й стабільність банківської системи в цілому [11].

Таким чином, лімітування виступає ефективним запобіжним механізмом, який дозволяє контролювати рівень ризиковості інвестиційного портфеля, знижує ймовірність надмірних збитків та сприяє дотриманню принципів збалансованості і надійності банківської діяльності. Це один із базових інструментів управління ризиками, що формує основу системи фінансової безпеки банку, роблячи його інвестиційну діяльність більш передбачуваною і контрольованою [24].

Інструментом управління інвестиційними ризиками, що має важливе значення у банківській діяльності, є резервування, яке передбачає формування спеціальних резервних фондів для покриття можливих збитків від інвестиційних операцій. Суть цього механізму полягає у створенні фінансової «подушки безпеки», яка дозволяє банку мінімізувати негативні наслідки реалізації ризиків та забезпечити виконання своїх зобов'язань навіть у випадку несприятливого розвитку подій. Резервування дає змогу не лише підвищити фінансову стійкість банківської установи, але й зміцнити довіру інвесторів та клієнтів, оскільки воно є своєрідною гарантією захисту їхніх коштів [45].

У процесі резервування банк відраховує частину прибутку або інших ресурсів на спеціальні рахунки, які формуються під конкретні види ризиків, наприклад кредитний, валютний чи ринковий. Особливістю цього інструменту є його регламентованість: в Україні порядок формування резервів визначається нормативно-правовими актами НБУ, а також міжнародними стандартами, зокрема вимогами Базельського комітету з банківського нагляду та МСФЗ. Резерви можуть створюватися як під очікувані збитки, що прогнозуються на основі історичних даних і

статистичних моделей, так і під непередбачені ризики, що носять характер форс-мажору [54].

У практиці банків застосовується кілька видів резервів: загальні резерви, які формуються для покриття сукупних інвестиційних ризиків, та спеціальні резерви, що створюються під конкретні активи або інвестиційні проекти. Важливою складовою цього процесу є регулярний перегляд адекватності резервів, що здійснюється шляхом моніторингу фінансових результатів інвестиційної діяльності та зміни макроекономічних умов [10].

Резервування тісно пов'язане з іншими інструментами управління ризиками, зокрема лімітуванням і стрес-тестуванням, оскільки результати цих методів дозволяють визначати оптимальні обсяги відрахувань. З одного боку, надмірне резервування може знизити прибутковість банку, адже воно відволікає значні ресурси, з іншого боку, недостатній рівень резервів створює загрозу фінансової нестабільності. Тому головне завдання банку полягає у досягненні балансу між захистом від ризиків та забезпеченням ефективності інвестиційної діяльності. Резервування виступає фундаментальним механізмом управління інвестиційними ризиками, який дозволяє банкам підтримувати стабільність, знижувати вплив негативних зовнішніх і внутрішніх факторів та гарантувати стійкість до можливих фінансових потрясінь [3].

Моніторинг і контроль як інструмент управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності відіграє ключову роль, оскільки дозволяє не лише своєчасно виявляти негативні тенденції, але й прогнозувати їх можливі наслідки для інвестиційного портфеля. Його сутність полягає у постійному спостереженні за станом інвестицій, аналізі зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на їхню дохідність і ризиковість, та оперативному ухваленні управлінських рішень. Для ефективного моніторингу банки застосовують сучасні інформаційно-аналітичні системи, які дозволяють у режимі реального часу відстежувати динаміку фінансових ринків, котирування цінних паперів, валютні коливання, процентні ставки та

інші чинники, що прямо чи опосередковано впливають на ризики [8].

Важливою складовою контролю є створення системи раннього попередження про ризики, яка базується на використанні ключових індикаторів ризиковості. Такі індикатори дають змогу зафіксувати відхилення від нормальних параметрів і сигналізувати про можливі проблеми ще на етапі їхнього зародження. Наприклад, різке падіння ліквідності інвестиційних активів, зниження кредитного рейтингу емітента чи зростання волатильності ринку стають підставою для проведення додаткового аналізу і перегляду стратегії. Крім того, важливим є проведення регулярного аудиту інвестиційного портфеля, що дозволяє об'єктивно оцінити рівень ризиків, перевірити відповідність прийнятих рішень внутрішнім нормативам банку та вимогам регуляторів [17].

Контроль за інвестиційними ризиками передбачає багаторівневу структуру: починаючи від безпосереднього управління на рівні інвестиційного відділу до внутрішнього аудиту та служби управління ризиками, які здійснюють незалежний нагляд. Це забезпечує об'єктивність оцінок і підвищує надійність управління. Важливим є й впровадження автоматизованих звітів та регулярної звітності перед керівництвом банку, що створює умови для оперативного реагування на зміни ринкової кон'юнктури.

Моніторинг і контроль виступають основою підтримання стійкості банківської інвестиційної діяльності, адже дозволяють не лише фіксувати наявні ризики, але й завчасно реагувати на їхнє зростання. Завдяки цьому банк може мінімізувати потенційні збитки, підвищити якість управлінських рішень і забезпечити збалансованість між прибутковістю та ризиковістю інвестиційного портфеля [27].

Стрес-тестування як інструмент управління інвестиційними ризиками банків є важливим елементом сучасної системи ризик-менеджменту, адже воно дозволяє оцінити, наскільки інвестиційний портфель банку є стійким до несприятливих змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі [40].

Суть цього методу полягає у моделюванні екстремальних, але

потенційно можливих сценаріїв розвитку подій, які можуть призвести до значних фінансових втрат. На відміну від стандартних методів оцінки ризику, таких як Value-at-Risk, стрес-тестування дозволяє врахувати малоімовірні, але високоризикові події, що часто стають каталізатором фінансових криз [55].

Під час проведення стрес-тестування банк визначає ключові фактори ризику, які найбільш суттєво впливають на його інвестиційний портфель: коливання процентних ставок, девальвація національної валюти, падіння ринкової вартості цінних паперів, зростання рівня дефолтів контрагентів. Далі формується низка сценаріїв – від відносно м'яких до критичних, у межах яких моделюється динаміка портфеля. Це дозволяє визначити, які втрати банк може понести у разі реалізації негативних подій, а також оцінити ймовірність зниження ліквідності чи порушення нормативів платоспроможності [34].

Важливою перевагою стрес-тестування є його універсальність: воно може застосовуватись як на рівні окремих інструментів, так і для оцінки всього інвестиційного портфеля. Окрім того, результати цього інструменту дозволяють менеджменту банку коригувати стратегію управління активами, своєчасно здійснювати диверсифікацію, змінювати структуру портфеля чи застосовувати хеджувальні інструменти для зниження ризику [28].

Використання стрес-тестування підсилює здатність банку прогнозувати майбутні загрози та формує більш високий рівень готовності до кризових ситуацій. Це, у свою чергу, підвищує фінансову стійкість банківської установи, знижує ймовірність значних втрат і сприяє збереженню довіри клієнтів та інвесторів навіть у періоди нестабільності. Стрес-тестування виступає не лише діагностичним, а й стратегічним інструментом управління інвестиційними ризиками, безпосередньо впливаючи на ефективність і безпеку банківської діяльності [7].

Інструменти управління інвестиційними ризиками у банківській діяльності передбачають застосування комплексу методів, серед яких

управління ліквідністю інвестицій займає особливе місце, оскільки від нього залежить здатність банку швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та мінімізувати потенційні фінансові втрати. Ліквідність інвестицій означає можливість своєчасної реалізації активів без суттєвих втрат у їх ринковій вартості, що має вирішальне значення для банків, які поєднують інвестиційну та кредитно-депозитну діяльність. Управління ліквідністю інвестицій спрямоване на забезпечення достатнього рівня грошових коштів для виконання поточних зобов'язань та підтримку стабільності інвестиційного портфеля навіть за умов нестабільності ринку [18].

Основними складовими цього інструмента є формування портфеля з урахуванням строків погашення та оборотності інвестиційних активів, підтримка балансу між довгостроковими та короткостроковими вкладеннями, а також аналіз ризику втрати вартості у разі необхідності швидкого продажу цінних паперів. Банк повинен мати оптимальне співвідношення високоліквідних активів, які можна швидко реалізувати, та активів з вищою прибутковістю, але нижчою ліквідністю. Для цього застосовуються різні методи – від структурного балансування інвестиційного портфеля до використання моделей прогнозування грошових потоків, що дозволяє передбачати майбутні потреби у ліквідних коштах [25].

Важливим елементом управління ліквідністю є встановлення внутрішніх нормативів та лімітів, що визначають мінімально допустимий рівень ліквідних активів у портфелі банку. Крім того, використовуються інструменти стрес-тестування, які дозволяють оцінити вплив кризових сценаріїв на здатність банку оперативно конвертувати активи у готівку без значних збитків. Не менш важливим є моніторинг ринкової кон'юнктури, адже ліквідність інвестицій значною мірою залежить від стану фондового ринку, динаміки попиту та пропозиції на певні фінансові інструменти, а також від макроекономічних умов [49].

Таким чином, управління ліквідністю інвестицій є невід'ємною частиною системи ризик-менеджменту банку, що дозволяє забезпечувати

його фінансову стабільність, підвищувати довіру клієнтів і контрагентів та ефективно реалізовувати інвестиційну стратегію навіть за умов підвищеної ринкової турбулентності.

Висновки до розділу 1

1. Інвестиційна діяльність є ключовим чинником забезпечення фінансової стійкості банків та важливим механізмом розвитку національної економіки. В умовах війни, глобальної нестабільності та післявоєнної відбудови банки відіграють важливу роль у мобілізації й перерозподілі інвестиційних ресурсів. Через інвестиційні операції вони підтримують підприємства, фінансують інноваційні проекти та сприяють підвищенню конкурентоспроможності бізнесу. Для банків така діяльність забезпечує диверсифікацію активів, додаткові доходи, підвищення ліквідності та зниження ризиків. Участь у ринку цінних паперів і фінансуванні розвитку сприяє стабільному припливу коштів і зміцненню довіри клієнтів. Водночас банки стикаються з дефіцитом довгострокових ресурсів, високими ризиками, інфляцією та обмеженим доступом до міжнародного капіталу. Сучасні умови вимагають адаптації – розвитку фінансування зелених і цифрових проектів, співпраці з міжнародними фінансовими інституціями. Перспективним напрямом є залучення внутрішніх інвестицій через інститути колективного інвестування. Отже, інвестиційна діяльність банків є інструментом зміцнення фінансової стабільності, економічного зростання та добробуту суспільства, ефективність якої визначається управлінням ризиками, диверсифікацією активів і державною підтримкою.

2. Інвестиційна діяльність на фондовому ринку супроводжується невизначеністю та ризиком фінансових втрат, що потребує глибокого розуміння сутності ризиків. Інвестиційний ризик у сфері цінних паперів

формується під впливом макроекономічних, політичних, фінансових і внутрішніх чинників. Його класифікація передбачає поділ за джерелами (систематичні та несистематичні), видами операцій (купівля, обіг, зберігання) та економічною суттю (кредитні, валютні, інфляційні, процентні, операційні ризики). Ризики тісно взаємопов'язані: зміна одного чинника може посилювати інші. Вони відзначаються динамічністю та складністю прогнозування через швидкі зміни ринку та інформаційну асиметрію. Для їх мінімізації інвестори застосовують диверсифікацію портфеля, хеджування, страхування та моніторинг. Рівень ризиків значною мірою залежить від якості правового та інституційного середовища, тому важливими є прозорість і стабільність регулювання. Ефективне управління ризиками сприяє підвищенню фінансової безпеки інвестора. Воно також забезпечує стабільність фондового ринку та довіру до операцій із цінними паперами.

3. Ефективне управління ризиками є ключовим чинником фінансової стабільності банку та збереження його конкурентоспроможності. Інвестиційна діяльність пов'язана з невизначеністю, зумовленою коливаннями економічних показників, регуляторними змінами та ринковою динамікою, тому банки застосовують комплекс методів для ідентифікації, оцінювання й мінімізації ризиків. Системний, ризик-орієнтований і ситуаційний підходи забезпечують гнучке реагування на зміни середовища та інтеграцію управління ризиками у загальну стратегію банку. Серед інструментів управління важливе місце займають диверсифікація, хеджування, страхування, резервування, моніторинг і стрес-тестування, які дозволяють знизити вплив несприятливих сценаріїв. Управління ліквідністю інвестицій підтримує гнучкість і фінансову рівновагу банку. Отже, ефективна система управління інвестиційними ризиками ґрунтується на поєднанні методологічних підходів і сучасних інструментів, спрямованих не лише на мінімізацію втрат, а й на забезпечення прибутковості та сталого розвитку банку в умовах економічної нестабільності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк» та організації його інвестиційної діяльності

АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим універсальним банком України, який відіграє провідну роль у забезпеченні фінансової стабільності країни та функціонуванні грошово-кредитної системи. Банк було засновано у 1992 році в місті Дніпропетровськ (нині Дніпро) як один із перших комерційних банків незалежної України. Уже в середині 1990-х років він став одним із лідерів за обсягами активів і клієнтської бази, а на початку 2000-х років посів перші місця у рейтингах банківської системи [39].

Станом на 2025 рік ПриватБанк є найбільшим банком України за обсягами активів, власного капіталу, кількістю клієнтів та розгалуженою мережею відділень (табл. 2.1). Його роль виходить за межі класичного комерційного банкінгу: він виконує стратегічні функції у забезпеченні стабільності національної економіки, обслуговуванні платіжного обігу, фінансуванні держави та бізнесу.

Таблиця 2.1

Частка ПриватБанку у структурі банківської системи України на 01.01.2025

Показник	Загальна банківська система	ПриватБанк	Частка ПриватБанку, %
Активи, млрд. грн.	3768,4	956,7	25,4
Власний капітал, млрд. грн.	368,7	99,1	26,9
Депозити фізичних осіб, млрд. грн.	1216,6	438,0	36,0
Кількість клієнтів-фізичних осіб, млн.	80,3	18,3	22,8
Кількість клієнтів-юридичних осіб, млн.	3,4	0,9	26,5

Банківська система України є дворівневою і складається з НБУ та мережі комерційних банків. У цьому середовищі ПриватБанк виступає ключовим гравцем, формуючи значну частку сукупних активів сектору. За даними НБУ, на кінець 2024 року активи банку перевищили 956,7 млрд. грн., що становить 25,4% від загального обсягу активів банківської системи. Це робить ПриватБанк не лише найбільшим комерційним банком, а й системно важливою установою, від стабільності якої залежить функціонування фінансового сектору загалом.

ПриватБанк також домінує у роздрібному сегменті. Йому належить 36% усіх депозитів населення, а кількість клієнтів перевищує 18 млн. фізичних осіб. Банк є лідером і на ринку обслуговування бізнесу: близько 0,9 млн. підприємств та приватних підприємців користуються його послугами. Таким чином, ПриватБанк є інституцією, яка фактично обслуговує значну частину фінансових потоків країни.

Особливе місце ПриватБанку у банківській системі визначається його статусом державної власності. Після націоналізації у 2016 році 100% акцій банку належать державі в особі Міністерства фінансів України. Це надає йому статус державного системно важливого банку, який виконує завдання не лише з отримання прибутку, а й з реалізації соціально-економічної політики.

Банк активно співпрацює з урядом і Національним банком у питаннях підтримки макроекономічної стабільності. Він є одним із головних покупців ОВДП, включно з військовими облігаціями, тим самим забезпечуючи фінансування бюджету та посилюючи фінансову безпеку країни [33].

Місце ПриватБанку визначається не лише масштабом діяльності, а й інноваційністю підходів. Саме ця установа першою в Україні запровадила інтернет-банкінг і мобільний банкінг («Приват24»), впровадила технології безконтактних платежів, QR-еквайрингу, біометричної ідентифікації. Банк систематично задає тренди розвитку фінансових технологій, а його продукти й сервіси згодом поширюються на всю банківську систему. Це дозволяє

ПриватБанку не лише утримувати лідерство, а й визначати вектор розвитку вітчизняного банківського сектору.

ПриватБанк має і значний соціальний вплив. Він є основним банком для виплати пенсій, соціальних допомог, заробітних плат працівникам бюджетної сфери. Це формує високу довіру до установи з боку населення та посилює її значення для соціальної стабільності країни.

Крім того, банк активно підтримує програми кредитування малого та середнього бізнесу, зокрема у рамках державних програм «5-7-9%», бере участь у розвитку фінансової інклюзії та цифрової грамотності.

Таким чином, місце ПриватБанку в банківській системі України можна охарактеризувати як провідне і системоутворююче. Банк є лідером за масштабами діяльності, орієнтиром у сфері впровадження інноваційних банківських технологій і стратегічним партнером держави у питаннях фінансування та забезпечення стабільності економіки. Його стійкість і результативність безпосередньо впливають на стан усієї банківської системи, а отже, і на фінансову безпеку України.

Організаційна структура ПриватБанку побудована за функціональним принципом, що забезпечує ефективне управління ключовими напрямками діяльності. Основними органами управління є:

- 1) Загальні збори акціонерів, які представляє держава в особі Міністерства фінансів України;
- 2) Наглядова рада, що здійснює контроль за стратегічним розвитком і відповідністю діяльності банку законодавству та вимогам регулятора;
- 3) Правління, яке відповідає за оперативне управління та ухвалення рішень у сфері фінансової, інвестиційної, кредитної діяльності та ризик-менеджменту.

У структурі банку функціонують департаменти корпоративного бізнесу, роздрібногo бізнесу, ризик-менеджменту, інвестиційної діяльності, казначейства, інформаційних технологій тощо. Важливою особливістю є високий рівень цифровізації управлінських і бізнес-процесів: ПриватБанк є

піонером у сфері інтернет-банкінгу в Україні, зокрема через популярний мобільний додаток «Приват24» [32].

ПриватБанк демонструє стабільні результати діяльності навіть в умовах економічної нестабільності та збройного конфлікту в Україні (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняння чистого прибутку банківської системи України у розрізі груп банків та ПриватБанку у 2020-2024 рр., млн. грн. [39, 47]

Рік	Банки з приватним капіталом	Банки з іноземним капіталом	Державні банки	в. т.ч. ПриватБанк
2020	5339,8	12499,2	21887,6	24302,2
2021	12520,4	22250,0	42605,2	35050,4
2022	3051,1	-387,7	19257,9	30198,0
2023	8958,3	22418,4	51661,8	37764,7
2024	12523,0	22489,8	55894,4	40140,8

Дані таблиці 2.2 свідчать, що ПриватБанк у 2020-2024 рр. залишався ключовим генератором прибутку в банківській системі України серед державних банків. Його чистий прибуток стабільно перевищував результати інших груп банків і зріс із 24,3 млрд. грн. у 2020 р. до 40,1 млрд. грн. у 2024 р. Навіть у 2022 р., коли більшість банків зазнала збитків або різкого скорочення доходів, ПриватБанк зберіг високу прибутковість (30,2 млрд. грн.). За підсумками 2023-2024 років банк зберіг статус найбільш прибуткової фінансової установи країни. Це свідчить про його системну стійкість, ефективну бізнес-модель та здатність адаптуватися до кризових умов.

У процесі дослідження інвестиційної діяльності банківської установи важливим елементом є оцінка динаміки її ключових фінансових показників. Доцільно розглянути зміни активів, зобов'язань, власного капіталу та чистого прибутку ПриватБанку за 2020-2024 рр. (рис. 2.1).

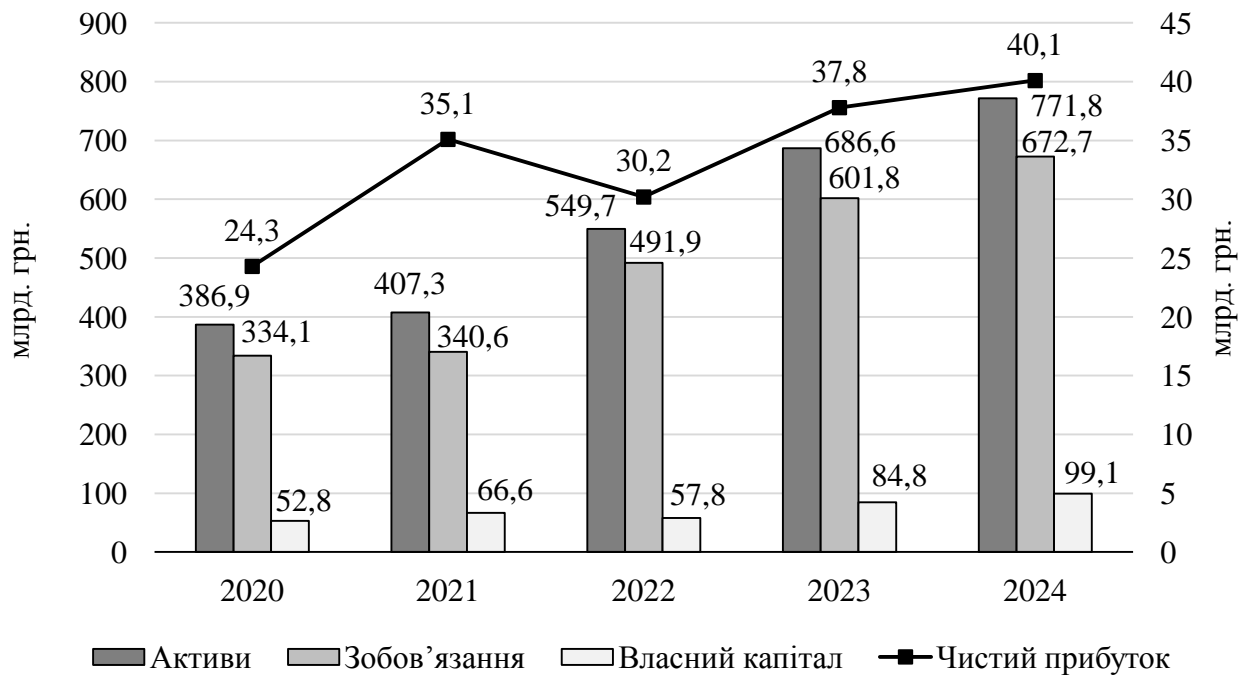

Рис. 2.1. Основні фінансові показники ПриватБанку у 2020-2024 рр., млрд. грн. [32]

Аналіз динаміки показників на рисунку 2.1 дає можливість виявити такі тенденції:

– по-перше, активи банку протягом досліджуваного періоду зросли майже удвічі – з 386,9 млрд. грн. у 2020 р. до 771,8 млрд. грн. у 2024 р. Найбільш інтенсивне зростання відбулося у 2022 р. (+35,0% порівняно з попереднім роком), що було зумовлено підвищенням попиту на ліквідні ресурси та необхідністю адаптації до кризових умов воєнного часу. У 2023-2024 рр. динаміка зростання активів дещо стабілізувалася, що свідчить про поступове вирівнювання ситуації;

– по-друге, аналогічні тенденції спостерігаються у зобов'язаннях. Їх обсяг за п'ять років збільшився з 334,1 млрд. грн. до 672,7 млрд. грн., тобто також майже удвічі. Найбільший приріст зобов'язань мав місце у 2022 р. (+44,4%), що відображає як зростання депозитної бази, так і збереження довіри клієнтів у кризовий період;

– по-третє, власний капітал банку у 2020-2024 рр. зріс із 52,8 млрд. грн. до 99,1 млрд. грн. (+87,7%). Водночас динаміка капіталу є більш

нерівномірною: у 2021 р. спостерігалось суттєве зростання (+26,2%), у 2022 р. відбулося зменшення (-13,2%) через вплив воєнних ризиків та підвищення резервування, проте вже у 2023-2024 рр. банк продемонстрував різке відновлення (+46,7% та +16,9% відповідно). Це вказує на зміцнення фінансової стійкості та зростання капітальної бази;

– по-четверте, чистий прибуток ПриватБанку за досліджуваний період зріс на 65% – з 24,3 млрд. грн. у 2020 р. до 40,1 млрд. грн. у 2024 р. Прибуток демонстрував стале зростання, окрім 2022 р., коли він скоротився до 30,2 млрд. грн. (-13,9% порівняно з 2021 р.). Це пояснюється впливом воєнних подій та зростанням кредитних ризиків. Починаючи з 2023 р. банк відновив позитивну динаміку прибутковості, що свідчить про ефективне управління активами та ризиками.

Такий масштаб діяльності формує широкі можливості для інвестиційної активності банку та реалізації проектів у різних секторах економіки.

Інвестиційна діяльність комерційних банків є важливою складовою їх функціонування, оскільки дозволяє формувати додаткові джерела доходів, оптимізувати структуру активів і підтримувати ліквідність. Для ПриватБанку інвестиційна діяльність має стратегічне значення, оскільки банк не лише акумулює фінансові ресурси, а й спрямовує їх на розвиток національної економіки.

Основні напрями інвестиційної діяльності ПриватБанку включають (табл. 2.3):

- інвестиції в державні цінні папери – найбільш масштабний і безризиковий напрям, що забезпечує стабільність активів і ліквідність;
- формування портфеля корпоративних облігацій – сприяє фінансуванню вітчизняних підприємств, особливо у стратегічних галузях;
- кредитування інвестиційних проектів бізнесу – надання середньо- та довгострокових позик підприємствам у сфері промисловості, сільського господарства, транспорту, ІТ;

- фінансування інноваційних та цифрових проєктів – участь у розвитку фінтех-сервісів, електронних платежів, систем кіберзахисту;
- інвестиції в інфраструктурні програми – підтримка державних проєктів модернізації транспортної та енергетичної системи.

Таблиця 2.3

Напрями інвестиційної діяльності ПриватБанку [32]

Напрямок	Характеристика	Приклади реалізації
Державні цінні папери	Найменш ризикові інструменти, висока ліквідність	ОВДП, військові облігації
Корпоративні облігації	Підтримка бізнесу, середній рівень ризику	Фінансування промислових та аграрних компаній
Інвестиційні кредити	Довгострокове кредитування підприємств	Аграрний сектор, транспорт, ІТ
Інноваційні проєкти	Підтримка цифровізації та фінтех	Розвиток «Приват24», інтернет-еквайринг
Інфраструктурні програми	Участь у державно-приватному партнерстві	Транспорт, енергетика, ЖКГ

Завдяки масштабній клієнтській базі та значному ресурсному потенціалу банк може реалізовувати диверсифіковану інвестиційну політику, орієнтовану як на мінімізацію ризиків, так і на забезпечення довгострокових прибутків.

В управлінні інвестиційною діяльністю ПриватБанк застосовує комплексний підхід, який включає такі етапи:

- 1) формування інвестиційної стратегії, що відповідає макроекономічним умовам, регуляторним вимогам і стратегічним цілям банку;
- 2) вибір інвестиційних інструментів з урахуванням їх дохідності, ризикованості та ліквідності;
- 3) формування інвестиційного портфеля, що включає державні облігації, корпоративні цінні папери та інші фінансові інструменти;

4) моніторинг і контроль, які здійснюються спеціалізованими підрозділами з метою оцінки ефективності вкладень та дотримання лімітів ризику;

5) оцінка результатів, що дозволяє коригувати інвестиційну стратегію залежно від змін ринкової кон'юнктури.

Таблиця 2.4

Організаційна структура управління інвестиційною діяльністю ПриватБанку

Рівень	Основні органи/підрозділи	Функції
Стратегічний	Загальні збори акціонерів, Наглядова рада	Визначення стратегії, затвердження інвестиційної політики
Тактичний	Правління банку, Департамент казначейства	Формування інвестпортфеля, контроль ліквідності
Операційний	Підрозділи корпоративного бізнесу, аналітичні відділи	Реалізація інвестпроектів, оцінка ризиків, моніторинг

Організаційна структура у таблиці 2.4 відображає ієрархічну систему розподілу повноважень і функцій між різними рівнями управління. На стратегічному рівні визначаються основні напрями інвестиційної політики та пріоритети розвитку банку. Тактичний рівень забезпечує формування інвестиційного портфеля й контроль за його ефективністю та ліквідністю. Операційний рівень відповідає за практичну реалізацію інвестиційних рішень, оцінку ризиків і постійний моніторинг результатів діяльності. Така структура забезпечує комплексність управління інвестиційною діяльністю та узгодженість рішень між усіма рівнями.

Особливе значення у структурі управління інвестиційними процесами відіграє департамент казначейства (рис. 2.2), який відповідає за операції з державними цінними паперами, управління ліквідністю та валютними операціями. Також функціонують підрозділи корпоративного бізнесу, що супроводжують фінансування інвестиційних проектів клієнтів.

В умовах цифровізації та розвитку фінансових технологій ПриватБанк активно інтегрує інноваційні інструменти у свою інвестиційну діяльність. Це проявляється у:

– застосуванні Big Data для прогнозування фінансових ризиків та оцінки інвестиційних можливостей;

Рис. 2.2. Організаційна схема управління інвестиційною діяльністю ПриватБанку

– використанні систем штучного інтелекту для аналізу ринкової динаміки;

– розвитку цифрових платформ інвестування, що дозволяють клієнтам здійснювати операції з цінними паперами в онлайн-режимі;

– участі у програмах «зеленого фінансування», спрямованих на підтримку енергоефективних та екологічних проєктів.

Завдяки інноваціям банк зміцнює конкурентні позиції та забезпечує стійкий розвиток навіть у кризових умовах.

Ефективність інвестиційної діяльності банку визначається не лише рівнем отриманих доходів, а й здатністю зберігати стабільність у мінливому фінансовому середовищі. Основними результатами діяльності ПриватБанку у цій сфері є:

- зростання обсягів інвестицій у державні цінні папери, що гарантує стабільний дохід і високу ліквідність;
- підтримка бізнесу через інвестиційне кредитування, що сприяє розвитку національної економіки;
- диверсифікація інвестиційного портфеля, що знижує ризики;
- впровадження інноваційних практик управління інвестиціями.

Таким чином, інвестиційна діяльність ПриватБанку характеризується системністю, орієнтацією на довгостроковий результат та значним впливом на економіку України.

2.2. Оцінка структури та динаміки операцій банку з цінними паперами

У сучасних умовах трансформації фінансового ринку операції банків з цінними паперами відіграють дедалі важливішу роль у забезпеченні їх інвестиційної активності, формуванні доходів і диверсифікації ризиків. Залучення банків до операцій із цінними паперами дозволяє не лише розширювати джерела прибутковості, але й сприяє підвищенню їх ліквідності, збалансуванню активів і пасивів, а також формуванню стратегічних позицій на фондовому ринку. У цьому контексті аналіз структури та динаміки операцій банку з цінними паперами є ключовим елементом комплексної оцінки його інвестиційної діяльності та фінансової стійкості.

Аналіз операцій банку з цінними паперами доцільно розпочати з вивчення динаміки та структури його активів, оскільки саме вони формують

основу для здійснення інвестиційної діяльності. Такий підхід дозволяє оцінити співвідношення між різними видами активів і визначити потенціал банку щодо операцій з цінними паперами.

В таблиці 2.5 наведено інформацію щодо складу активів у динаміці за 2020-2024 рр. Аналіз активів ПриватБанку показує, що за даний період вони зросли майже вдвічі – з 382,53 млрд. грн. до 761,46 млрд. грн., а це свідчить про суттєве зміцнення фінансового потенціалу банку.

Таблиця 2.5

Динаміка чистих активів ПриватБанку за 2020-2024 рр., млрд. грн. [32, 47]

Статті	2020	2021	2022	2023	2024	Змінення 2024 р. від 2020 р.	
						млрд. грн.	%
Гроші, їх еквіваленти	49,91	52,84	96,38	152,28	151,77	101,86	204,1
Кредити і аванси клієнтам	55,02	68,22	68,08	92,02	112,76	57,74	104,9
Кредити і аванси банкам	25,06	26,24	103,84	134,24	86,59	61,53	245,5
Інвестиційна нерухомість	2,93	1,99	2,16	2,34	2,01	-0,93	-31,6
Інвестиційні цінні папери	221,66	222,28	239,75	271,85	375,09	153,43	69,2
Нематеріальні активи	0,95	1,29	1,39	1,56	1,97	1,02	106,9
Основні засоби	6,69	6,07	5,23	5,13	5,17	-1,52	-22,7
Інші активи	20,30	22,37	23,77	20,59	26,10	5,80	28,6
Разом чисті активи	382,53	401,30	540,60	680,01	761,46	378,94	99,1

Найбільш помітна динаміка спостерігається за статтею грошей та їх еквівалентів, які зросли більш ніж утричі (на 204,1%), що відображає підвищення ліквідності та зростання ролі банку на ринку платіжних послуг. Значний приріст показали також кредити і аванси банкам (+245,5%), що може вказувати на розширення міжбанківського співробітництва та активні операції з ліквідністю. Портфель кредитів і авансів клієнтам збільшився на 57,74 млрд. грн. (104,9%), демонструючи поступове відновлення кредитної

активності після кризових періодів. Найбільший приріст у структурі активів зафіксовано за інвестиційними цінними паперами (+153,43 млрд. грн., або 69,2%), що підтверджує зростання значення операцій із фондовими інструментами у діяльності банку.

Водночас негативна динаміка характерна для інвестиційної нерухомості (-31,6%) та основних засобів (-22,7%), що свідчить про оптимізацію витрат і зосередження на більш прибуткових напрямках діяльності. Зростання нематеріальних активів (+106,9%) вказує на інвестування в інформаційні технології, інновації та цифровізацію банківських процесів. Помірний приріст відбувся також за статтею «інші активи» (+28,6%), що свідчить про диверсифікацію структури балансу. Загалом динаміка активів ПриватБанку свідчить про стратегію збільшення частки ліквідних і високооборотних інструментів при одночасному скороченні менш ефективних статей. Це дозволило банку не лише зберегти стабільність у кризових умовах, але й посилити свої позиції на фінансовому ринку України.

Щоб оцінити зміни у структурі активів ПриватБанку за 2020-2024 рр., здійснено аналіз частки окремих статей активів у балансі банку (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Структура чистих активів ПриватБанку за 2020-2024 рр., % [32, 47]

Статті	2020	2021	2022	2023	2024	Змінення 2024 р. від 2020 р.
Гроші, їх еквіваленти	13,05	13,17	17,83	22,39	19,93	6,88
Кредити і аванси клієнтам	14,38	17,00	12,59	13,53	14,81	0,42
Кредити і аванси банкам	6,55	6,54	19,21	19,74	11,37	4,82
Інвестиційна нерухомість	0,77	0,50	0,40	0,34	0,26	-0,50
Інвестиційні цінні папери	57,95	55,39	44,35	39,98	49,26	-8,69

Нематеріальні активи	0,25	0,32	0,26	0,23	0,26	0,01
Основні засоби	1,75	1,51	0,97	0,75	0,68	-1,07
Інші активи	5,31	5,57	4,40	3,03	3,43	-1,88
Разом чисті активи	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	x

Аналіз структури активів ПриватБанку за 2020-2024 рр. показує значні зміни у співвідношенні окремих статей. Частка коштів та їх еквівалентів зросла з 13,05% до 19,93% (+6,88 в.п.), що свідчить про підвищення ліквідності та зосередження банку на високоліквідних ресурсах. Кредити і аванси клієнтам залишилися відносно стабільними, з незначним приростом до 14,81% (+0,42 в.п.), що відображає обережну кредитну політику.

Кредити та аванси банкам продемонстрували зростання частки до 2022–2023 рр., а у 2024 р. знизилися до 11,37% (+4,82 в.п. від 2020 р.), що свідчить про скорочення міжбанківських операцій та перерозподіл активів. Частка інвестиційної нерухомості зменшилася до 0,26% (–0,50 в.п.), що вказує на оптимізацію витрат на малоліквідні активи. Інвестиційні цінні папери, хоча в абсолютному вираженні зросли, у структурі банку знизилися з 57,95% до 49,26% (–8,69 в.п.), відображаючи диверсифікацію активів та збільшення частки грошових ресурсів.

Нематеріальні активи залишилися майже без змін (0,26%), що свідчить про стабільність інвестицій у технології та інновації. Основні засоби та інші активи скоротилися в структурі банку (–1,07 і –1,88 в.п. відповідно), що підтверджує зосередження на більш ефективних та ліквідних інструментах. Загалом, структура активів ПриватБанку демонструє тенденцію до підвищення ліквідності, диверсифікації та оптимізації менш ефективних статей, що забезпечує фінансову стійкість і гнучкість банку.

Порівняльний аналіз динаміки інвестиційних цінних паперів та загальних активів ПриватБанку у 2020-2024 рр. (рис. 2.3) свідчить про суттєве зростання обох показників. Загальні активи банку збільшилися майже вдвічі – з 382,53 млрд. грн. у 2020 р. до 761,46 млрд. грн. у 2024 р., що

відображає загальне зміцнення фінансового потенціалу. Інвестиційні цінні папери, як ключова складова активів, зросли ще значніше – з 221,66 млрд. грн. до 375,09 млрд. грн., тобто на 153,43 млрд. грн.

Попри зростання абсолютного обсягу інвестиційних цінних паперів, їх частка у структурі активів у 2024 р. становить близько 49%, тоді як у 2020 р. вона була 57,95%, що свідчить про диверсифікацію активів і збільшення питомої ваги інших ліквідних інструментів, зокрема коштів та кредитів. Значне нарощування портфеля цінних паперів у 2022-2024 рр. відображає стратегію банку щодо активного інвестування в фінансові інструменти для підвищення доходності активів.

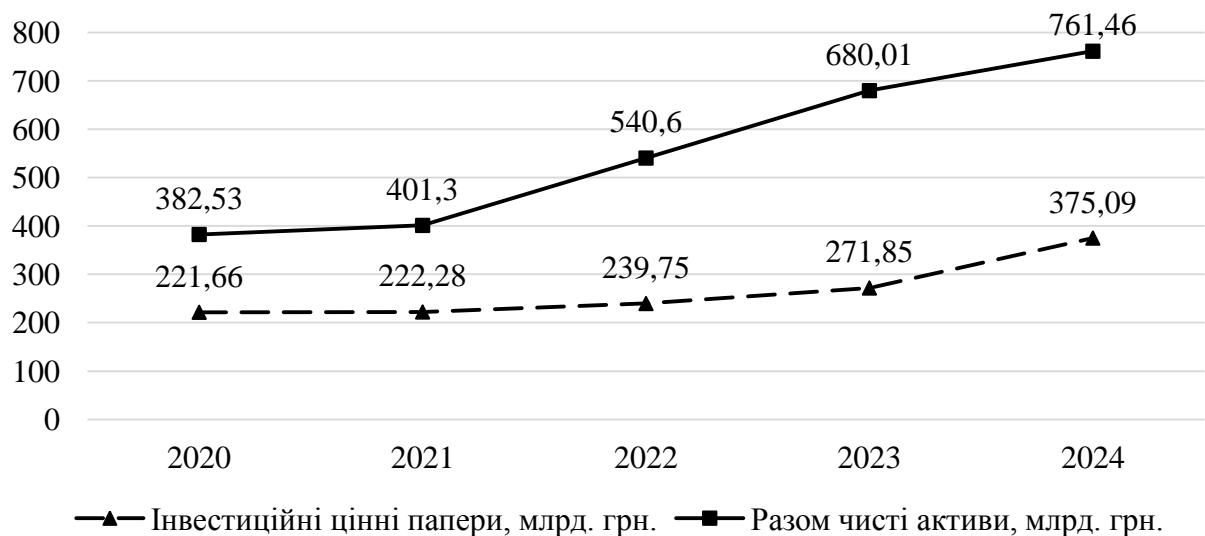

Рис. 2.3. Порівняльна динаміка обсягів портфеля ІЦП і чистих активів ПриватБанку у 2020-2024 рр.

Така динаміка свідчить про балансування банком між ліквідністю та інвестиційною прибутковістю, що дозволяє забезпечити фінансову стабільність та гнучкість у реагуванні на ринкові зміни. Загалом, інвестиційні цінні папери залишаються ключовим активом, але їх відносна частка зменшується за рахунок росту ліквідних і кредитних активів, що підвищує стійкість банку до ризиків.

Операції банків з цінними паперами традиційно поділяються на:

- інвестиційні (купівля державних та корпоративних облігацій, акцій, депозитних сертифікатів з метою отримання доходу);
- торговельні (операції з купівлі-продажу цінних паперів для формування торговельного портфеля);
- комісійно-посередницькі (андеррайтинг, брокерські й дилерські послуги, зберігання паперів, депозитарна діяльність).

Далі проведемо аналіз складових інвестиційних цінних паперів (ІЦП) за даними звіту про фінансовий стан ПриватБанку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка і структура інвестиційних цінних паперів ПриватБанку
за балансовою оцінкою [32, 47]

Рік	ІЦП за справедливою вартістю через прибуток (збиток)		ІЦП за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		ІЦП за амортизованою собівартістю		Разом портфель ІЦП, млн. грн.
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	
2020	100749,8	40,73	119196,1	48,19	27417,6	11,08	247363,6
2021	93096,4	37,46	129074,1	51,94	26319,5	10,59	248490,0
2022	95716,2	28,16	143919,8	42,34	100242,1	29,49	339878,1
2023	100376,5	24,74	171470,6	42,27	133798,0	32,98	405645,2
2024	110706,6	24,40	204240,1	45,02	138683,8	30,57	453630,5

Аналіз показників таблиці 2.7 засвідчує істотне зростання обсягів інвестицій та поступову трансформацію структури портфеля ПриватБанку. Загальна сума інвестиційних цінних паперів зросла з 247,4 млрд. грн. у 2020 році до 453,6 млрд. грн. у 2024 році, тобто майже у 1,8 раза. Це відображає активну інвестиційну політику банку та підвищення ролі цінних паперів у формуванні його активів.

Протягом аналізованого періоду структура портфеля зазнала помітних змін. Якщо у 2020 році найбільшу частку займали цінні папери, оцінені за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (48,19%), то у 2024 році їх питома вага зросла до 45,02%, зберігаючи домінуюче положення. Це свідчить про орієнтацію банку на стабільні інструменти, які формують

приріст капіталу без безпосереднього впливу на фінансовий результат звітного періоду. Водночас обсяг таких активів збільшився з 119,2 млрд. грн. до 204,2 млрд. грн., що підтверджує зростання довіри до цього виду фінансових вкладень.

ІЦП, оцінені за справедливою вартістю через прибуток (збиток), демонструють поступове зниження питомої ваги – з 40,73% у 2020 році до 24,4% у 2024 році. Незважаючи на певне зростання в абсолютному вираженні (з 100,7 млрд. грн. до 110,7 млрд. грн.), їх частка у загальній структурі скоротилася. Така тенденція свідчить про зменшення схильності банку до короткострокових та більш ризикових операцій, орієнтованих на коливання ринкових цін.

Найдинамічніше зростання спостерігається за категорією ІЦП, оцінених за амортизованою собівартістю. Якщо у 2020 році їх частка становила 11,08% (27,4 млрд. грн.), то у 2024 році вона зросла до 30,57% (138,7 млрд. грн.). Цим проявляється активне нарощення вкладень у боргові інструменти з фіксованим доходом, які характеризуються низьким рівнем ризику і стабільністю грошових потоків. Подібна стратегія узгоджується з тенденцією до підвищення обережності в управлінні активами і є логічною реакцією на зростання макроекономічних і воєнних ризиків в Україні.

Таким чином, у структурі портфеля ПриватБанку простежується чітка тенденція до зменшення ризикових інвестицій і посилення ролі консервативних фінансових інструментів. Банк поступово оптимізує свою інвестиційну політику, орієнтуючись на досягнення стабільності, прогнозованості доходів та підвищення фінансової стійкості в умовах невизначеного економічного середовища. Зростання загального обсягу інвестиційних цінних паперів при одночасному структурному перерозподілі на користь менш ризикових активів свідчить про стратегічну адаптацію банку до нових умов фінансового ринку та ефективне управління інвестиційним портфелем.

ПриватБанк активно здійснює інвестиції в державні боргові інструменти. Як видно з таблиці 2.8, в період 2020-2024 рр. відбувається суттєве зростання обсягів активів ПриватБанку та підвищення ролі інвестиційних операцій у його фінансовій діяльності. Загальні активи банку за цей період зросли з 566,2 млрд. грн. у 2020 році до 956,7 млрд. грн. у 2024 році, тобто майже у 1,7 раза. Така позитивна динаміка свідчить про стійке нарощення ресурсної бази, розширення інвестиційних можливостей та ефективну політику управління активами в умовах економічної турбулентності.

Таблиця 2.8

Динаміка загальних активів, портфеля ІЦП та вкладень в ОВДП ПриватБанку

Рік	Загальні активи, млн. грн.	Портфель ІЦП, млн. грн.	В т.ч. ІЦП, що рефінансуються НБУ, млн. грн.	Вкладення в ОВДП, млн. грн.
2020	566179,3	247363,6	246443,1	195296,9
2021	582851,1	248490,0	248381,3	206216,8
2022	737413,9	339878,1	339760,0	235871,0
2023	879800,1	405645,2	405642,6	255668,0
2024	956714,2	453630,5	453619,6	339927,7

Портфель інвестиційних цінних паперів демонструє подібну тенденцію зростання – з 247,4 млрд. грн. у 2020 році до 453,6 млрд. грн. у 2024 році, що відповідає збільшенню майже на 83%. Це свідчить про посилення інвестиційного напрямку діяльності банку та використання цінних паперів як одного з ключових інструментів формування прибуткових активів. Примітно, що частка інвестиційних цінних паперів у структурі загальних активів залишається стабільно високою протягом усього періоду, що відображає стратегічну важливість цього сегмента у портфелі банку.

Варто звернути увагу на показник інвестиційних цінних паперів, що рефінансуються НБУ, обсяг яких практично співпадає з загальним портфелем ІЦП у всі роки. Це свідчить про те, що більшість таких активів може бути використана як забезпечення для операцій рефінансування, тобто має високу

ліквідність і низький ризик. Така структура інвестиційного портфеля є результатом зваженої політики управління ліквідністю, спрямованої на підтримання стабільності фінансових потоків навіть у кризових умовах.

Особливо показовим є зростання вкладень в ОВДП, які збільшилися з 195,3 млрд. грн. у 2020 році до 339,9 млрд. грн. у 2024 році, тобто на 74%. Така тенденція свідчить про орієнтацію банку на безризикові державні інструменти, що гарантують стабільний дохід і можуть бути швидко конвертовані у ліквідні кошти. Зростання частки ОВДП у структурі портфеля є також індикатором підтримки державної фінансової системи в умовах воєнних ризиків і необхідності залучення внутрішніх ресурсів для фінансування бюджету.

Отже, у 2020-2024 роках ПриватБанк демонструє поступове збільшення масштабів інвестиційної діяльності при одночасному збереженні високої якості активів. Зростання загальних активів і портфеля ІЦП, разом із підвищенням обсягів вкладень у державні облигації, свідчить про посилення ролі інвестиційних операцій у забезпеченні фінансової стійкості банку. Така стратегія відповідає вимогам сучасного банківського ринку, орієнтованого на ліквідність, надійність та ефективне управління ризиками.

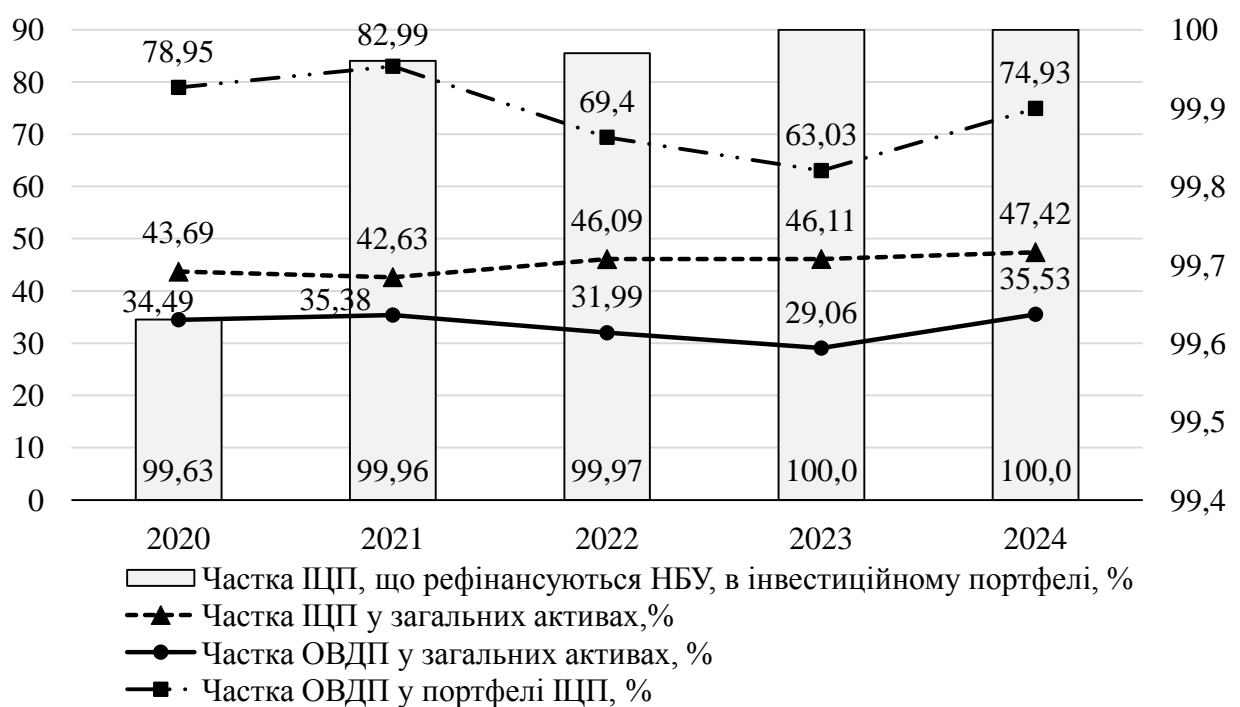

Рис. 2.4. Структурні співвідношення ІЦП та ОВДП у загальних активах ПриватБанку у 2020-2024 рр. [32, 47]

Продемонстровані на рисунку 2.4 показники структури ІЦП ПриватБанку у 2020-2024 рр. свідчать про стабільно високу роль інвестиційного портфеля у формуванні активів банку та певну зміну його внутрішньої структури. Частка інвестиційних цінних паперів у загальних активах упродовж аналізованого періоду залишається значною, коливаючись у межах 42,6-47,4%, що підтверджує їх стратегічне значення для забезпечення ліквідності та доходності. Найвищого рівня цей показник досяг у 2024 році (47,42%), що свідчить про посилення інвестиційної складової у структурі активів банку.

Показник частки інвестиційних цінних паперів, що рефінансуються Національним банком України, протягом 2020-2024 років практично дорівнює 100%, тобто практично весь портфель ІЦП може бути використаний як забезпечення для отримання рефінансування. Така ситуація вказує на високу якість та ліквідність активів, що входять до інвестиційного портфеля ПриватБанку, а також на прагнення банку підтримувати оптимальний баланс між прибутковістю та можливістю швидкої мобілізації ресурсів у разі потреби.

Динаміка частки ОВДП у загальних активах свідчить про певні коливання залежно від макроекономічних умов. У 2020-2021 роках спостерігалось зростання частки державних облігацій з 34,49% до 35,38%, що відображало посилення інвестицій у безризикові інструменти. Однак у 2022-2023 роках цей показник знизився до 29,06%, що може бути наслідком зміни структури портфеля на користь інших видів цінних паперів або необхідності диверсифікації інвестицій у період воєнної нестабільності. У 2024 році частка ОВДП знову зросла до 35,53%, що свідчить про повернення банку до більш консервативної політики управління активами та підтримку державного боргового ринку.

Водночас частка ОВДП у загальному портфелі інвестиційних цінних паперів зазнала більш істотних коливань: від 78,95% у 2020 році до 63,03% у 2023 році, з подальшим зростанням до 74,93% у 2024 році. Це вказує на періодичне переформатування структури інвестиційного портфеля, ймовірно пов'язане з пошуком оптимального поєднання дохідності та ліквідності, а також із реакцією банку на зміни облікової політики НБУ та кон'юнктури ринку цінних паперів.

У цілому аналіз свідчить, що ПриватБанк дотримується зваженої інвестиційної стратегії, у якій перевага надається високоякісним, ліквідним і державним інструментам. Підтримання майже стовідсоткової частки цінних паперів, що можуть бути рефінансовані НБУ, свідчить про прагнення банку забезпечити стійкість та гнучкість управління активами, що є особливо важливим в умовах воєнних і макроекономічних ризиків.

Отже, зростання інвестиційного портфеля свідчить про розширення інвестиційної активності банку, однак воно відбувалося переважно за рахунок державних інструментів, що знижує диверсифікацію.

Важливою складовою аналізу є оцінка результативності операцій (табл. 2.9). У структурі доходів банку питома вага доходів від операцій із цінними паперами зростала, що свідчить про посилення їх ролі у прибутковості.

Таблиця 2.9

Динаміка доходів від інвестиційної діяльності ПриватБанку, млн. грн. [47]

Рік	Процентні доходи від операцій з ЦП	Торговий результат	Чисте збільшення (зменшення) резервів під знецінення ЦП	Усього фінансовий результат від інвестиційної діяльності	Відношення фінансового результату до портфелю ЦП, %
2020	13276,8	11696,5	71,7	24901,6	10,10
2021	15267,0	-3390,4	47,7	11828,8	4,76
2022	24028,7	9504,9	3470,5	30063,1	8,85
2023	37795,1	13756,2	6267,3	45284,0	11,16
2024	41717,3	12608,1	3072,1	51253,3	11,30

Дослідження наданих у таблиці 2.9 фінансових результатів свідчить про стійку динаміку доходів від інвестиційної діяльності та зміну структури портфеля цінних паперів ПриватБанку. Загальний фінансовий результат від інвестиційної діяльності у 2020 році становив 24901,6 млн. грн., однак у 2021 році спостерігалось різке зниження до 11828,8 млн. грн., що обумовлено негативним торговим результатом у розмірі -3390,4 млн. грн. Водночас процентні доходи зросли до 15267,0 млн. грн., що дозволило частково компенсувати втрати від торгівлі цінними паперами.

Починаючи з 2022 року, фінансовий результат відновився та демонструє стійке зростання: 30063,1 млн. грн. у 2022 році, 45284,0 млн. грн. у 2023 році та 51253,3 млн. грн. у 2024 році. Основним драйвером цього зростання є поступове збільшення процентних доходів, які у 2024 році становлять близько 81% загального фінансового результату. Торговий результат залишається волатильним, проте позитивна динаміка у 2022-2024 роках (9504,9 млн. грн. у 2022 році, 13756,2 млн. грн. у 2023 році та 12608,1 млн. грн. у 2024 році) свідчить про покращення ефективності управління операціями купівлі-продажу цінних паперів.

Чисте збільшення резервів під знецінення цінних паперів залишається відносно незначним, що свідчить про стабільну якість портфеля та ефективний контроль кредитного ризику емітентів. Таким чином, вплив резервів на загальний фінансовий результат мінімальний і не знижує загальну прибутковість портфеля.

Оцінка ефективності використання інвестиційного портфеля через показник відношення фінансового результату до портфеля цінних паперів демонструє зміни у рентабельності портфеля. У 2020 році цей показник становив 10,07%, у 2021 році він впав до 4,76% через негативний торговий результат. Починаючи з 2022 року рентабельність портфеля зростає і у 2024 році досягає 11,3%, що підтверджує підвищення ефективності управління інвестиційним портфелем та стабілізацію прибутковості банку.

Таким чином, аналіз динаміки доходів від інвестиційної діяльності ПриватБанку дозволяє зробити такі висновки:

- процентні доходи є основним джерелом фінансового результату і забезпечують стабільність доходів від інвестиційної діяльності;
- торговий результат залишається нестабільним, що свідчить про ризиковість короткострокових операцій, однак банк поступово оптимізує портфель і зменшує негативний вплив на загальний фінансовий результат;
- резерви під знецінення цінних паперів не мають суттєвого впливу на фінансовий результат, що вказує на високу якість інвестиційного портфеля;
- рентабельність портфеля цінних паперів після тимчасового зниження у 2021 році відновилася та стабілізувалася на рівні 11%, що відображає ефективність інвестиційної стратегії банку та збалансоване управління ризиками.

Загалом, аналіз підтверджує, що ПриватБанк ефективно управляє своїм інвестиційним портфелем, забезпечуючи стабільний фінансовий результат навіть в умовах волатильності ринку та підвищеного ризику торгових операцій.

Таким чином, зростання доходів від операцій із цінними паперами відбувалося паралельно із загальним збільшенням прибутків банку. Це підтверджує, що портфель цінних паперів є важливим джерелом фінансової стійкості.

Основні проблеми розвитку цього сегмента діяльності ПриватБанку зумовлені:

- низькою ліквідністю внутрішнього фондового ринку;
- високим рівнем кредитних та інвестиційних ризиків корпоративного сектору;
- обмеженими можливостями диверсифікації портфеля через домінування державних інструментів;
- залежністю прибутковості від коливань облікової ставки НБУ та політики Мінфіну.

Наразі, основними факторами розвитку є державна політика фінансування дефіциту бюджету та потреба у збереженні ліквідності.

Головним обмеженням залишаються ризики низької диверсифікації та обмеженість корпоративного ринку капіталу в Україні.

Таким чином, операції ПриватБанку з цінними паперами залишаються важливим інструментом забезпечення його фінансової стабільності, однак їх подальший розвиток потребує удосконалення інвестиційної стратегії, диверсифікації портфеля та активізації роботи на внутрішньому і міжнародному ринках капіталу.

2.3. Діагностика системи управління інвестиційними ризиками банку

Інвестиційна діяльність банківських установ є ключовим напрямом забезпечення їхньої прибутковості, ліквідності та конкурентоспроможності. Водночас вона супроводжується підвищеним рівнем невизначеності, що зумовлює необхідність ефективного управління ризиками. В умовах турбулентності фінансового ринку України, посилення макроекономічних дисбалансів і впливу збройного конфлікту діагностика системи управління інвестиційними ризиками стає першочерговим завданням для банківського сектору. Отже, виникає необхідність комплексної оцінки процесу ідентифікації, вимірювання, моніторингу та контролю інвестиційних ризиків банку, а також визначення його сильних і слабких сторін.

Інвестиційні ризики банку – це ймовірність виникнення фінансових втрат у результаті реалізації інвестиційних операцій через зміни ринкових умов, фінансового стану емітентів цінних паперів, валютних і процентних коливань тощо.

Основні методологічні підходи до їх діагностики включають:

– ідентифікацію ризиків (визначення джерел та видів ризиків);

- кількісну оцінку (розрахунок VaR, β -коефіцієнтів, очікуваних збитків);
- якісний аналіз (експертні оцінки, SWOT-аналіз системи ризик-менеджменту);
- моніторинг та контроль (встановлення лімітів, використання внутрішніх політик, сценарний аналіз).

Важливою є відповідність системи управління інвестиційними ризиками вимогам Базельських угод, рекомендаціям НБУ та внутрішнім нормативним документам банку.

Інвестиційна діяльність банку охоплює широкий спектр ризиків, основними серед яких є:

- ринковий ризик – ймовірність зниження вартості портфеля внаслідок змін процентних ставок, валютних курсів або цін на цінні папери;
- кредитний ризик емітента – ризик дефолту або погіршення платоспроможності емітента цінних паперів;
- ліквідний ризик – можливі втрати від неможливості швидкої реалізації цінних паперів без суттєвої втрати вартості;
- операційний ризик – пов'язаний із помилками у внутрішніх процесах управління портфелем;
- правовий та регуляторний ризик – ймовірність фінансових втрат через зміни нормативно-правової бази або недотримання регулятивних вимог.

Діагностика системи управління ризиками передбачає оцінку організаційної структури. ПриватБанк має розвинену багаторівневу систему управління ризиками, яка охоплює всі види фінансових ризиків, зокрема інвестиційні. На вищому рівні функціонує Наглядова рада, яка визначає політику управління ризиками та контролює дотримання стратегічних орієнтирів. Правління банку відповідає за реалізацію політики ризик-менеджменту та інтеграцію системи контролю ризиків у всі бізнес-процеси.

Ключову роль відіграє Департамент ризик-менеджменту, який забезпечує ідентифікацію, вимірювання, моніторинг і контроль ризиків, пов'язаних з інвестиційними операціями. Також у структурі банку діє Комітет з управління активами і пасивами (ALCO), який ухвалює рішення щодо структури інвестиційного портфеля, лімітів концентрації, політики хеджування та підтримки ліквідності.

Організаційна модель ПриватБанку відповідає рекомендаціям Базельського комітету з банківського нагляду (Basel III), що передбачає принципи незалежності функції ризик-менеджменту, прозорості звітності та комплексного підходу до управління ризиками.

Для якісного аналізу управління інвестиційними ризиками виконаємо SWOT-аналіз системи ризик-менеджменту ПриватБанку (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

SWOT-аналіз системи ризик-менеджменту ПриватБанку

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Розвинена організаційна структура управління ризиками, що включає багаторівневу систему контролю (Наглядова рада, Правління, ALCO, департамент ризик-менеджменту).	1. Висока концентрація портфеля у державних цінних паперах (ОВДП), що знижує диверсифікацію інвестицій.
2. Використання сучасних методів оцінки ризиків (Value at Risk, stress-testing, сценарний аналіз, GAP-аналіз).	2. Недостатній розвиток хеджування процентного та валютного ризику, обмежене застосування похідних фінансових інструментів.
3. Автоматизована система внутрішнього моніторингу ризиків, інтегрована в IT-екосистему банку.	3. Висока залежність від рішень державних органів (НБУ, Мінфіну) у сфері регулювання ринкових ризиків.
4. Дотримання міжнародних стандартів (Базель III) та внутрішніх політик НБУ щодо управління ризиками.	4. Недостатній рівень ризик-культури серед персоналу середньої ланки, що може призводити до формального підходу в ідентифікації ризиків.
5. Наявність спеціалізованого департаменту з моделювання ризиків і розвиненої аналітичної бази даних.	5. Низький рівень диверсифікації джерел доходів, орієнтація на державні боргові інструменти як основний об'єкт інвестицій.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Розширення інструментарію управління ризиками за рахунок деривативів, кредитних нот, сек'юритизації.	1. Погіршення макроекономічної ситуації та військові ризики, що підвищують ймовірність ринкових втрат.
2. Впровадження штучного інтелекту та Big Data у систему прогнозування ризиків і	2. Висока волатильність фінансового ринку та зміни процентних ставок, що впливають

раннього попередження.	на прибутковість портфеля.
3. Залучення іноземного капіталу та інтеграція в міжнародні системи ризик-менеджменту.	3. Посилення регуляторного тиску і зміна вимог до розкриття інформації про ризики.
4. Цифровізація контролю та автоматизація звітності, що знижує операційні ризики.	4. Кіберризиками – можливість технічних атак або витоку даних із систем управління ризиками.
5. Участь у програмах міжнародної фінансової допомоги (EBRD, IFC) для підвищення ефективності ризик-менеджменту.	5. Зниження ліквідності ринку корпоративних цінних паперів, що обмежує можливість диверсифікації портфеля.

SWOT-аналіз свідчить, що система ризик-менеджменту ПриватБанку є однією з найсильніших у банківському секторі України, характеризується високим рівнем автоматизації, чіткою організаційною структурою та впровадженням міжнародних стандартів оцінки ризиків. Водночас стратегічними викликами залишаються низька диверсифікація портфеля, обмеженість хеджувальних інструментів і залежність від державної політики.

Потенціал розвитку полягає у впровадженні FinTech-рішень для прогнозування ризиків, розширенні спектра фінансових інструментів та підвищенні гнучкості ризик-культури. Для нейтралізації загроз доцільно посилити систему моніторингу макроекономічних факторів і розробити стратегію управління ризиками в умовах воєнних та посткризових сценаріїв.

ПриватБанк застосовує комплексну систему діагностики ризиків, що включає:

- Value at Risk (VaR) – оцінка можливих втрат при 99% довірчому інтервалі;
- сценарний та стрес-тестинг – перевірка впливу кризових сценаріїв (різке зростання облікової ставки, девальвація, дефолт емітента);
- аналіз концентрації портфеля – визначення граничних часток за видами цінних паперів та емітентами;
- рейтинговий аналіз – використання міжнародних та внутрішніх рейтингів для оцінки кредитного ризику.

Результати діагностики свідчать, що найбільш критичним для банку є ризик зростання процентних ставок та валютних коливань, що безпосередньо впливають на прибутковість портфеля ОВДП.

Аналіз показав, що система управління інвестиційними ризиками ПриватБанку має низку сильних сторін: висока частка надійних інструментів у портфелі; використання сучасних методів діагностики (VaR, стрес-тести); зростання рівня ліквідності портфеля.

Водночас наявні й слабкі сторони: низький рівень диверсифікації (домінування ОВДП); залежність від державної монетарної та боргової політики; недостатній розвиток хеджування валютних і процентних ризиків.

Проведена діагностика дозволяє зробити такі узагальнення:

1) система управління інвестиційними ризиками ПриватБанку відповідає міжнародним стандартам і базується на багаторівневій організаційній моделі;

2) основним напрямом мінімізації ризиків є концентрація портфеля в державних цінних паперах, що знижує кредитний ризик, але обмежує потенціал прибутковості;

3) використання методів VaR і стрес-тестингу забезпечує адекватну оцінку ймовірних збитків у кризових умовах;

4) найбільшими загрозами залишаються ринковий та валютний ризики, що посилюються під впливом нестабільності макроекономічної ситуації.

Для підвищення ефективності системи управління ризиками банку доцільно: розширити використання похідних фінансових інструментів для хеджування; поступово диверсифікувати портфель за рахунок якісних корпоративних цінних паперів і міжнародних інструментів; посилити внутрішній контроль та автоматизацію моніторингу ризиків.

Отже, ефективна діагностика та управління інвестиційними ризиками є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості банку та збереження його позицій на ринку в умовах нестабільного економічного середовища.

Висновки до розділу 2

1. ПриватБанк посідає провідне місце в банківській системі України, забезпечуючи понад чверть її активів та виступаючи ключовим генератором прибутку серед державних банків. Його фінансові показники у 2020-2024 рр. демонструють стійке зростання активів, капіталу та прибутку, що підтверджує ефективність бізнес-моделі та здатність адаптуватися до кризових умов. Організаційна структура банку та високий рівень цифровізації дозволяють забезпечувати якісне управління інвестиційною діяльністю й підтримувати інноваційний розвиток. Завдяки активним інвестиціям у державні цінні папери, бізнес-проекти та цифрові технології ПриватБанк виконує не лише комерційні, а й стратегічні функції, сприяючи фінансовій стабільності та розвитку національної економіки.

2. У 2020-2024 рр. ПриватБанк продемонстрував суттєве зростання масштабів інвестиційної діяльності: загальні активи зросли майже вдвічі – з 382,5 млрд. грн. до 761,5 млрд. грн. (+99,1%), а портфель інвестиційних цінних паперів – на 69,2%, до 375,1 млрд. грн. Частка інвестиційних паперів у структурі активів залишається високою (49,3%), що підкреслює їх стратегічне значення у забезпеченні ліквідності. Найдинамічніше зростали вкладення в ОВДП – із 195,3 млрд. грн. до 339,9 млрд. грн. (+74%), а частка таких паперів у портфелі становила понад 70%, що говорить про перевагу безризикових державних інструментів. Прибутковість інвестиційних операцій також покращилася: фінансовий результат зріс з 24,9 млрд. грн. у 2020 р. до 51,3 млрд. грн. у 2024 р. (+106%). Водночас частка процентних доходів у структурі результату досягла 81%, що відображає орієнтацію банку на стабільні, прогнозовані джерела прибутку. Підтримання майже 100% портфеля ЦП, придатного для рефінансування НБУ, забезпечує високу ліквідність і фінансову гнучкість. Загалом, банк посилив свою інвестиційну

позицію, поєднавши прибутковість із консервативною стратегією управління ризиками.

3. Діагностика системи управління інвестиційними ризиками ПриватБанку показала ефективність багаторівневої організаційної моделі та застосування сучасних методів оцінки ризиків, таких як VaR і стрес-тестування. Сильними сторонами є автоматизація моніторингу, дотримання міжнародних стандартів та концентрація на надійних інструментах портфеля. Водночас слабкі сторони включають низьку диверсифікацію, обмежене хеджування і залежність від державної політики, а основні загрози – ринкові та валютні ризики. Для підвищення ефективності системи доцільно розширити використання похідних інструментів, диверсифікувати портфель і посилити контроль ризиків. Отже, ефективне управління інвестиційними ризиками є ключовим для фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку.

РОЗДІЛ 3. НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ПРИ ОПЕРАЦІЯХ ІЗ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

3.1. Інтеграція стрес-тестування і сценарного аналізу у систему управління інвестиційними ризиками

В умовах високої турбулентності фінансового ринку України та глобальної економічної нестабільності, банки стикаються з необхідністю системного управління інвестиційними ризиками. Одним із найважливіших інструментів у цьому контексті є стрес-тестування та сценарний аналіз, які дозволяють оцінити стійкість банку до екстремальних, але цілком імовірних подій. Для найбільшого банку України – ПриватБанку – ці методи мають ключове значення, адже саме інвестиційна діяльність формує основу його фінансової стратегії та визначає довгострокову конкурентоспроможність.

Стрес-тестування – це метод оцінки потенційних втрат банку за умови реалізації несприятливих сценаріїв (різке падіння цін на активи, девальвація національної валюти, погіршення макроекономічних показників тощо). Сценарний аналіз передбачає моделювання декількох варіантів розвитку подій (оптимістичного, базового та песимістичного) і оцінку можливих наслідків для фінансового стану банку.

Ефективне управління ризиками у банківському секторі потребує не лише ідентифікації та оцінки окремих ризиків, а й їх комплексного врахування під час формування інвестиційної політики. В умовах високої волатильності ринку та наявності зовнішніх шоків, стрес-тестування виступає ключовим елементом інтегрованої системи управління ризиками, забезпечуючи зворотний зв'язок між аналітикою, стратегічним плануванням і прийняттям управлінських рішень.

Метою використання цих інструментів є (рис. 3.1): визначення меж фінансової стійкості банку; ідентифікація найбільш чутливих до ризиків сегментів інвестиційного портфеля; розробка заходів мінімізації втрат; підвищення ефективності стратегічного планування.

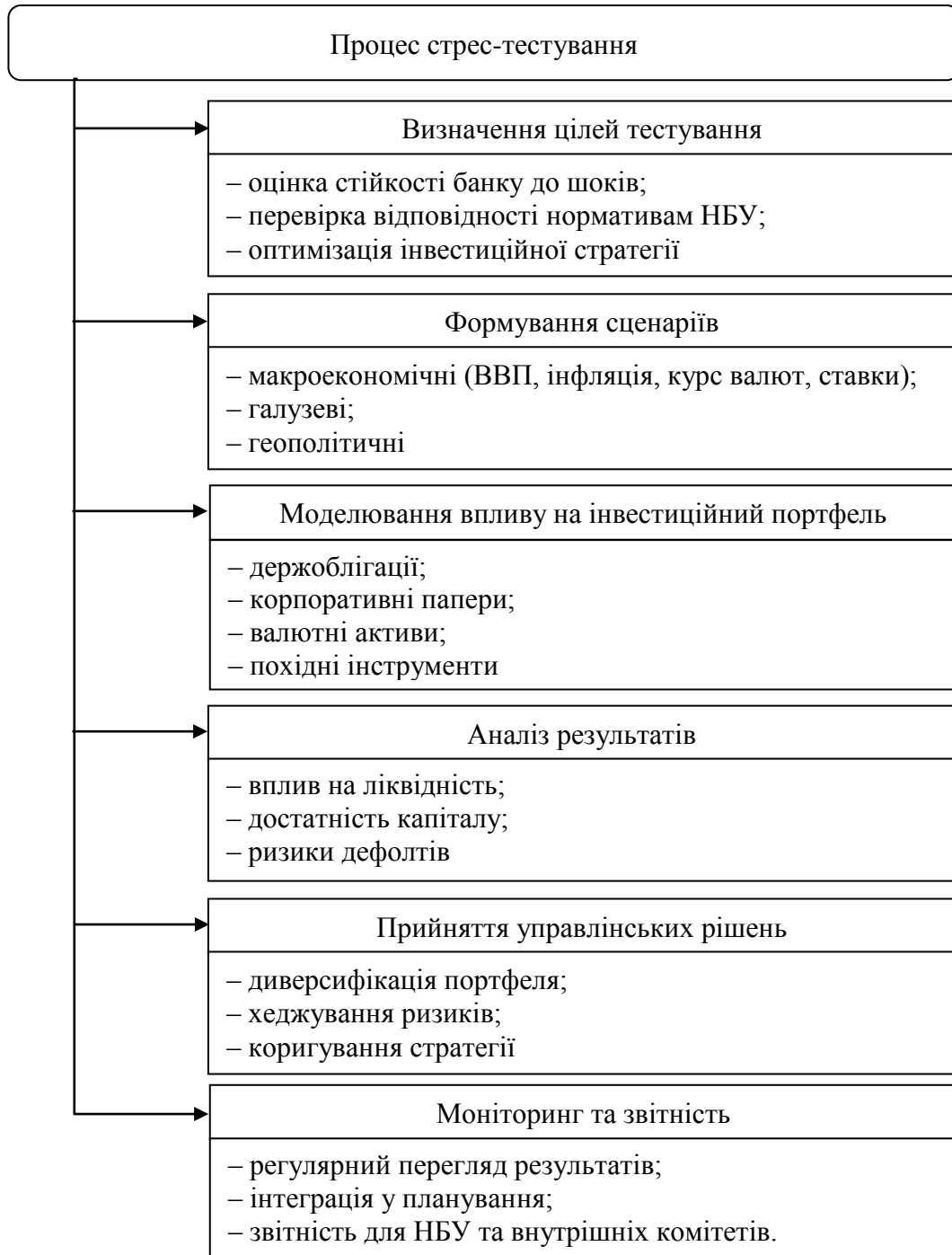

Рис. 3.1. Модель процесу стрес-тестування у ПриватБанку

Методологія проведення сценарного аналізу включає: аналіз історичних даних; побудову моделей чутливості; використання макроекономічних прогнозів; врахування галузевих і геополітичних ризиків.

Використання стрес-тестування та сценарного аналізу закріплене у рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, а також у нормативних документах НБУ. Зокрема, НБУ щорічно проводить обов'язкові стрес-тести найбільших банків країни, серед яких ключову роль відіграє ПриватБанк як системно важлива фінансова установа. Результати цих тестів визначають не лише інвестиційну стратегію, а й регуляторні вимоги до достатності капіталу.

ПриватБанк, як системно важливий банк, зобов'язаний підтримувати високий рівень капіталізації та мати ефективну систему ризик-менеджменту. У структурі управління ризиками функціонує окремий Комітет з управління активами та пасивами (ALCO), який відповідає за формування інвестиційної політики та контроль її ризикованості.

Серед ключових інвестиційних ризиків, яким піддається банк:

- ринковий ризик (коливання валютних курсів, ставок, цін на цінні папери);
- кредитний ризик (дефолт емітентів цінних паперів, контрагентів);
- ліквідності (недостатність ресурсів для виконання зобов'язань);
- операційний та репутаційний ризики.

ПриватБанк активно впроваджує методологію стрес-тестування на декількох рівнях:

- 1) макрорівень – оцінка стійкості банку до глобальних та національних кризових явищ (різке падіння ВВП, інфляційні шоки, девальвація гривні);
- 2) мікрорівень – аналіз впливу несприятливих умов на окремі сегменти інвестиційного портфеля (державні облігації, корпоративні цінні папери, валютні інструменти).

Типові сценарії, що застосовуються у ПриватБанку:

- валютний шок – девальвація гривні на 30-40%;

- процентний ризик – підвищення облікової ставки НБУ на 5-7 п.п.;
- кредитний ризик – зростання частки непрацюючих кредитів на 10-15%;
- геополітичний шок – загострення військових дій, блокування міжнародних ринків капіталу.

У процесі сценарного аналізу ПриватБанк формує три основні сценарії:

- 1) оптимістичний – стабілізація макроекономіки, зростання ВВП, помірна інфляція;
- 2) базовий – середні прогностні показники, визначені Мінекономіки та НБУ;
- 3) песимістичний – рецесія, висока інфляція, падіння ліквідності, відтік депозитів.

Таблиця 3.1

Сценарії стрес-тестування ПриватБанку, можливі наслідки та управлінські рішення

Сценарій	Можливі наслідки для інвестиційного портфеля	Управлінські рішення
Оптимістичний (стабільність економіки, помірна інфляція, зростання ВВП на 3-4%)	Зростання прибутковості держоблігацій; стабільність корпоративних паперів; зниження частки проблемних активів	Розширення інвестицій у державні цінні папери; диверсифікація у корпоративний сектор; збільшення інвестицій у валютні інструменти
Базовий (помірні ризики: інфляція 10-12%, коливання курсу, помірне зростання ВВП)	Невелике падіння доходності; зростання волатильності валютних інструментів; збільшення резервів під ризикові активи	Оптимізація структури портфеля; підвищення контролю за корпоративними емітентами; хеджування валютних ризиків
Песимістичний (криза: інфляція 20-25%, падіння ВВП, девальвація гривні на 30-40%)	Значне падіння цін на корпоративні папери; ризик дефолтів; зниження ліквідності; збільшення непрацюючих активів	Концентрація інвестицій у держоблігаціях з гарантіями; формування додаткових резервів; скорочення інвестицій у високоризикові активи; посилення контролю ліквідності
Геополітичний шок (загострення війни, блокування ринків капіталу)	Різне падіння доступу до міжнародних інструментів; відтік депозитів; зростання валютних ризиків	Орієнтація на внутрішній ринок; співпраця з НБУ та урядом; розширення використання інструментів із

	державною гарантією
--	---------------------

Результати сценарного аналізу дозволяють (табл. 3.1):

- оцінити вплив кожного сценарію на рівень капіталу та ліквідності банку;
- визначити необхідні заходи щодо хеджування ризиків;
- розробити план дій у кризових ситуаціях.

Наприклад, у 2022-2023 рр. ПриватБанк проводив моделювання впливу військових ризиків та глобальної енергетичної кризи на свій інвестиційний портфель. За песимістичного сценарію було передбачено падіння дохідності державних облігацій та зростання дефолтних ризиків корпоративних емітентів. Це дозволило банку завчасно скоригувати структуру портфеля, надавши перевагу інструментам із державною гарантією.

Систематичне проведення ПриватБанком сценарного аналізу з метою підвищення ефективності управління інвестиційними ризиками дозволяє також оцінити наслідки різних макроекономічних, політичних, валютних і військових подій для стану інвестиційного портфеля (табл. 3.2). Сценарний підхід дає змогу розробляти варіанти реагування банку на можливі кризові явища та формувати адаптивну фінансову стратегію.

Таблиця 3.2

Варіанти впливу результатів стрес-тестування на управлінські рішення
ПриватБанку щодо структури інвестиційного портфеля

№	Тип сценарію	Ключові ризики, виявлені під час стрес-тестування	Основні висновки тесту	Структура інвестиційного портфеля	
				до тестування	після тестування
1	2	3	4	5	6
1	Макроекономічний (рецесійний сценарій)	Падіння ВВП на 4%, зниження прибутковості корпоративних облігацій, ризик неплатоспроможності позичальників	Висока ймовірність знецінення корпоративних цінних паперів	60% – держоблігації; 30% – корпоративні цінні папери; 10% – депозити	75% – держоблігації; 15% – корпоративні цінні папери; 10% – депозити

2	Валютний сценарій девальвація гривні на 20%)	Зростання валютного ризику, збільшення витрат на хеджування	Значні коливання курсу можуть зменшити вартість валютних активів	40% – активи у гривні; 60% – активи у валюті	65% – активи у гривні; 35% – активи у валюті
---	--	---	--	---	---

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6
3	Політичний сценарій (загострення політичної ситуації)	Зростання ризику втрати довіри інвесторів, можливі відтоки депозитів	Висока ймовірність нестабільності фондового ринку	55% – державні цінні папери; 25% – корпоративні; 20% – короткострокові інструменти	70% – державні цінні папери; 15% – корпоративні; 15% – короткострокові
4	Військовий сценарій (ескалація бойових дій)	Підвищення кредитного та регіонального ризику, скорочення обсягів бізнес-активності	Ймовірне зростання неповернень за кредитами та корпоративними паперами	50% – держоблігації; 40% – корпоративні цінні папери; 10% – депозити	80% – держоблігації; 10% – корпоративні цінні папери; 10% – депозити
5	Інфляційний сценарій (зростання інфляції до 18%)	Падіння реальної прибутковості фіксованих доходів, зростання вартості залучення ресурсів	Зниження ефективності довгострокових вкладень	45% – короткострокові ОВДП; 35% – довгострокові ОВДП; 20% – корпоративні облигації	60% – короткострокові ОВДП; 25% – довгострокові; 15% – корпоративні

Результати стрес-тестування у таблиці 3.2 показують, що зміна макроекономічних, валютних або політичних факторів істотно впливає на структуру інвестиційного портфеля ПриватБанку. Тож після кожного тесту банк:

- зменшує ризикові позиції у корпоративних паперах;
- підвищує частку державних цінних паперів з гарантованою доходністю;
- збалансовує валютну структуру активів;
- скорочує строковість вкладень, підвищуючи ліквідність портфеля.

Це забезпечує адаптивність інвестиційної стратегії до змін зовнішнього середовища та знижує ймовірність системних втрат у разі настання стресових подій.

Завдяки поєднанню стрес-тестування і сценарного аналізу ПриватБанк може не лише оцінювати ризики постфактум, а й прогнозувати їхню динаміку, розробляючи превентивні управлінські заходи. Такий підхід дозволяє банку підтримувати належний рівень капіталізації, уникати надмірної концентрації ризиків і забезпечувати фінансову стійкість навіть у періоди кризових коливань.

Загалом, результати стрес-тестування у ПриватБанку безпосередньо впливають на прийняття стратегічних і тактичних рішень щодо управління інвестиційним портфелем. Зокрема, вони застосовуються для:

- визначення структури портфеля – співвідношення між державними, корпоративними та валютними інструментами залежно від ризиковості сценарію;
- розрахунку резервів під знецінення активів – урахування песимістичних прогнозів для формування додаткових резервів;
- оптимізації доходності – балансування між прибутковістю і ризиком у різних умовах ринку;
- коригування планів фінансування – вибір джерел ліквідності, обсягів залучення коштів, умов розміщення капіталу.

Наприклад, у періоди підвищеної геополітичної напруги банк переходить до консервативної моделі інвестування, збільшуючи частку державних цінних паперів із фіксованим доходом, тоді як у фазі економічного відновлення робить акцент на диверсифікації корпоративних інструментів.

Крім того, результати щорічних стрес-тестів, проведених НБУ, стають основою для затвердження нових нормативів достатності капіталу ПриватБанку, що прямо впливає на його інвестиційну стратегію.

Отже, стрес-тестування та сценарний аналіз є невід’ємними елементами системи управління інвестиційними ризиками ПриватБанку. Вони забезпечують:

- своєчасну ідентифікацію потенційних загроз;

- формування ефективної стратегії мінімізації втрат;
- підвищення прозорості управлінських рішень;
- зміцнення довіри інвесторів і клієнтів.

Практика ПриватБанку демонструє, що використання цих методів є не лише вимогою регулятора, а й важливим інструментом підвищення фінансової стійкості та довгострокової інвестиційної ефективності банку.

Інтеграція стрес-тестування у систему управління ризиками та інвестиційною стратегією ПриватБанку забезпечує комплексний підхід до контролю ризиків, підвищує адаптивність банку до шоків, дозволяє своєчасно коригувати інвестиційні рішення і формувати обґрунтовану політику капіталу. Поєднання сценарного аналізу, цифрових інструментів ризик-менеджменту і стратегічного планування створює інтегровану антикризову платформу управління інвестиційними ризиками, що відповідає міжнародним стандартам Базельського комітету.

3.2. Запровадження інформаційних технологій у процес управління інвестиційними ризиками

Управління інвестиційними ризиками є одним із найважливіших аспектів діяльності банківських установ, оскільки саме інвестиційна діяльність визначає рівень їхнього фінансового потенціалу, прибутковості та стійкості до зовнішніх викликів. В умовах цифровізації банківського сектору традиційні методи ризик-менеджменту поступово доповнюються сучасними інформаційними технологіями (ІТ), які забезпечують швидкий доступ до великих масивів даних, автоматизований аналіз, прогнозування та підтримку прийняття управлінських рішень. Для ПриватБанку як найбільшого банку України цей напрям є стратегічно важливим, адже він визначає здатність

інституції мінімізувати втрати від коливань фінансових ринків, макроекономічної нестабільності та змін регуляторного середовища.

Інформаційні технології в управлінні ризиками дозволяють інтегрувати дані з різних джерел, проводити комплексний аналіз у реальному часі та формувати ефективні сценарії розвитку подій (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Інтегрована ІТ-екосистема управління інвестиційними ризиками ПриватБанку

Застосування цифрових рішень у банківському секторі має такі ключові функції:

- 1) збір і накопичення даних – створення централізованих баз даних про ринки капіталу, макроекономічні показники, фінансовий стан контрагентів;
- 2) аналітична обробка – використання алгоритмів машинного навчання та статистичних моделей для ідентифікації ризиків і трендів;
- 3) моделювання сценаріїв – проведення стрес-тестування, прогнозування ймовірності настання негативних подій;
- 4) автоматизація контролю – оперативне виявлення відхилень від заданих параметрів ризик-апетиту банку;

5) підтримка прийняття рішень – формування рекомендацій для керівництва на основі даних та аналітики.

У результаті ІТ-технології виступають не лише як інструмент зниження людського фактору в управлінні ризиками, а й як основа створення інтегрованих систем корпоративного управління.

ПриватБанк традиційно є лідером цифрових інновацій в Україні. Його успіх у розвитку системи «Приват24», онлайн-платежів, чат-ботів та автоматизованих сервісів зумовив також активне використання ІТ у сфері ризик-менеджменту. Основними напрямками впровадження інформаційних технологій у процес управління інвестиційними ризиками є (табл. 3.3):

– автоматизовані інформаційно-аналітичні системи. Банк використовує внутрішні програмні комплекси для моніторингу фінансових ринків і контролю за інвестиційними портфелями. Це дозволяє своєчасно реагувати на зміни процентних ставок, валютних курсів та динаміки фондових індексів;

Таблиця 3.3

Види інформаційних технологій та їх функціональне призначення в управлінні інвестиційними ризиками ПриватБанку

Вид інформаційних технологій	Основні функції	Очікуваний ефект
Big Data та машинне навчання	Аналіз великих масивів даних, прогнозування ринкових коливань, оцінка ймовірності дефолтів	Підвищення точності прогнозів, своєчасне виявлення ризиків
Автоматизовані інформаційно-аналітичні системи	Моніторинг інвестиційного портфеля, контроль процентних ставок, валютних ризиків	Скорочення часу реагування, оптимізація структури активів
Системи стрес-тестування	Моделювання сценаріїв (песимістичного, базового, оптимістичного)	Оцінка стійкості банку до кризових ситуацій
CRM-системи з елементами AI	Аналіз клієнтів і контрагентів, скоринг, прогнозування поведінки	Зниження кредитних і партнерських ризиків
Системи кіберзахисту	Захист даних, криптографія, моніторинг атак	Збереження фінансової та інформаційної безпеки
Хмарні технології	Зберігання та доступ до даних у режимі 24/7	Підвищення гнучкості управління ризиками

- Big Data та машинне навчання. ПриватБанк впроваджує алгоритми аналізу великих даних для прогнозування поведінки клієнтів та оцінки ймовірності дефолту корпоративних позичальників, що має прямий вплив на інвестиційні рішення;

- системи стрес-тестування. IT-рішення дають змогу проводити моделювання кількох сценаріїв розвитку макроекономічної ситуації (песимістичного, базового та оптимістичного) та оцінювати їхній вплив на інвестиційний портфель банку;

- онлайн-системи управління ризиками. Створення єдиної платформи для доступу керівників різних рівнів до актуальної інформації дозволяє скоротити час на прийняття управлінських рішень;

- системи кібербезпеки та захисту даних. Оскільки управління інвестиційними ризиками неможливе без конфіденційної інформації, банк активно інвестує у технології захисту даних, криптографії та моніторингу кіберзагроз.

Для ілюстрації доцільно виокремити конкретні інструменти, що застосовуються ПриватБанком:

- Risk Management System (RMS) – інтегрована система, яка забезпечує контроль за ризиковими параметрами в режимі реального часу;

- CRM-платформи з елементами AI – використовуються для аналізу клієнтської бази та оцінки ризику кредитно-інвестиційних операцій;

- власні мобільні додатки для аналітики – дозволяють менеджерам оперативного переглядати стан інвестиційних портфелів та прогнозувати можливі збитки;

- системи автоматичного скорингу – застосовуються для оцінки корпоративних клієнтів, що потенційно можуть бути контрагентами у великих інвестиційних проектах.

Таким чином, банк формує гнучку ІТ-екосистему, яка охоплює всі етапи управління інвестиційними ризиками – від збору інформації до ухвалення стратегічних рішень (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Вплив ІТ-рішень на ефективність управління інвестиційними ризиками

Напрямок удосконалення	Використовувані технології	Результат для банку
Моніторинг ризиків у реальному часі	Інформаційно-аналітичні системи	Зниження ймовірності непередбачуваних втрат
Прогнозування фінансових результатів	Big Data, AI	Більш точні стратегічні рішення
Управління інвестиційним портфелем	Автоматизовані системи	Оптимізація дохідності та ризиковості
Захист від кіберзагроз	Системи кібербезпеки	Зменшення ризику втрати даних та фінансів
Комунікація та координація підрозділів	Хмарні технології, онлайн-платформи	Прискорення процесу ухвалення рішень

Таблиця 3.4 демонструє, як впровадження інформаційних технологій підвищує ефективність управління інвестиційними ризиками банку. Використання інформаційно-аналітичних систем дозволяє здійснювати моніторинг ризиків у реальному часі, що зменшує ймовірність непередбачуваних втрат. Технології Big Data та штучного інтелекту покращують прогнозування фінансових результатів, забезпечуючи більш точні стратегічні рішення. Автоматизовані системи сприяють оптимізації співвідношення дохідності та ризиковості інвестиційного портфеля. Крім того, застосування кіберзахисту та хмарних платформ підвищує безпеку даних і прискорює комунікацію між підрозділами, що покращує процес ухвалення рішень.

Запровадження інформаційних технологій дозволило ПриватБанку досягти таких результатів у сфері управління інвестиційними ризиками:

– скорочення часу реагування – оперативне виявлення ризиків та ухвалення рішень на основі актуальної інформації;

- зниження ймовірності помилок – автоматизовані системи мінімізують вплив людського фактору;

- підвищення точності прогнозів – моделі машинного навчання дозволяють враховувати багатофакторний вплив ринкових і макроекономічних умов;

- оптимізація структури інвестиційного портфеля – використання ІТ дає змогу зменшувати частку ризикових активів і підвищувати дохідність;

- підвищення довіри клієнтів та інвесторів – наявність сучасної системи ризик-менеджменту свідчить про прозорість і стабільність банку.

Попри позитивні результати, існує низка проблем, що обмежують повне використання потенціалу ІТ у ПриватБанку:

- висока вартість впровадження – розробка та підтримка складних програмних комплексів вимагає значних інвестицій;

- необхідність постійного оновлення систем – швидкий розвиток технологій призводить до швидкої моральної застарілості ІТ-рішень;

- зростання кіберзагроз – чим більшою є цифровізація, тим більшою стає ймовірність атак на інформаційні системи.

- кадровий дефіцит – потреба у фахівцях із data science та кібербезпеки перевищує їх наявність на ринку праці.

Таким чином, для подальшого розвитку ІТ-рішень у сфері управління ризиками ПриватБанку необхідно забезпечити збалансоване поєднання інвестицій у технології, розвиток кадрового потенціалу та удосконалення систем захисту інформації.

Подальший розвиток інформаційних технологій у ПриватБанку спрямований на:

- ширше застосування штучного інтелекту та нейронних мереж для глибокого аналізу даних і прогнозування кризових ситуацій;

- використання блокчейн-технологій для прозорого та безпечного обліку інвестиційних операцій;

- інтеграцію з міжнародними інформаційними системами для підвищення точності оцінки глобальних ризиків;
- розвиток хмарних сервісів для забезпечення доступності даних у будь-якому місці й у будь-який час;
- побудову єдиної екосистеми управління ризиками з інтеграцією усіх підрозділів банку.

Таким чином, запровадження інформаційних технологій у процес управління інвестиційними ризиками ПриватБанку є стратегічним напрямом його розвитку. Використання автоматизованих систем, технологій Big Data, штучного інтелекту та кіберзахисту дозволяє банку ефективніше прогнозувати ринкові тенденції, мінімізувати ймовірність збитків та підвищувати фінансову стабільність. Попри наявні виклики, цифровізація управління ризиками відкриває широкі можливості для подальшого вдосконалення інвестиційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності банку як на національному, так і на міжнародному рівнях.

3.3. Регресійно-кореляційна модель визначення впливу чинників на інвестиційні ризики банку

Побудова регресійно-кореляційної моделі дозволяє кількісно оцінити вплив основних чинників на рівень інвестиційних ризиків банку, визначити напрям і силу взаємозв'язків між ними, а також спрогнозувати зміну ризикового профілю інвестиційної діяльності. Для дослідження використано дані фінансової звітності ПриватБанку за 2020-2024 рр. [32, 47].

Як залежну змінну Y прийнято відношення фінансового результату від інвестиційної діяльності до портфеля ІЦП, яке характеризує рівень

дохідності інвестицій i , відповідно, рівень ризику. В якості незалежних змінних виступають такі фактори:

X_1 – загальні активи банку, млн. грн.;

X_2 – портфель ІЦП, млн. грн.;

X_3 – ІЦП, що рефінансуються НБУ, млн. грн.;

X_4 – вкладення в ОВДП, млн. грн.

Вихідні дані для розрахунків наведено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Вихідні показники для побудови регресійної моделі впливу факторів на інвестиційні ризики ПриватБанку, 2020-2024 рр.

Рік	Загальні активи, млн. грн. (X_1)	Портфель ІЦП, млн. грн. (X_2)	ІЦП, що рефінансуються НБУ, млн. грн. (X_3)	Вкладення в ОВДП, млн. грн. (X_4)	Відношення фінансового результату до портфелю ІЦП, % (Y)
2020	566179,3	247363,6	246443,1	195296,9	10,10
2021	582851,1	248490,0	248381,3	206216,8	4,76
2022	737413,9	339878,1	339760,0	235871,0	8,85
2023	879800,1	405645,2	405642,6	255668,0	11,16
2024	956714,2	453630,5	453619,6	339927,7	11,30

Для попереднього аналізу було обчислено основні статистичні характеристики змінних (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Описова статистика вхідних параметрів регресійної моделі

Показник	Середнє	Мінімум	Максимум	Стандартне відхилення
Загальні активи	744591,7	566179,3	956714,2	154893,2
Портфель ІЦП	339001,5	247363,6	453630,5	83103,4
ІЦП, що рефінансуються НБУ	338769,2	246443,1	453619,6	83160,9
Вкладення в ОВДП	246996,1	195296,9	339927,7	53050,4
Відношення фінансового результату до ІЦП, %	9,63	4,76	11,30	2,74

Як видно з таблиці 3.6, найбільш мінливими є обсяги портфеля ІЦП та вкладень в ОВДП, тоді як дохідність інвестицій демонструє стабільну тенденцію до зростання з 2021 року.

Далі розраховано ковариаційні та кореляційні коефіцієнти між змінними (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Кореляційна матриця взаємозв'язків між змінними

Показники	Y (дохідність)	Загальні активи	Портфель ІЦП	ІЦП, що рефінансуються НБУ	Вкладення в ОВДП
Y (дохідність)	1,00	0,89	0,82	-0,32	0,64
Загальні активи	0,89	1,00	0,96	0,91	0,88
Портфель ІЦП	0,82	0,96	1,00	0,98	0,87
ІЦП, що рефінансуються НБУ	-0,32	0,91	0,98	1,00	0,66
Вкладення в ОВДП	0,64	0,88	0,87	0,66	1,00

Висока кореляція між факторами свідчить про мультиколінеарність, що знижує точність окремих коефіцієнтів регресії. Водночас кореляція між загальними активами і дохідністю (0,89) вказує на тісний позитивний зв'язок: зростання активів супроводжується підвищенням ефективності інвестицій. Також підтверджується наявність помірного позитивного зв'язку з вкладеннями в ОВДП ($\approx +0,64$). У свою чергу, показник ІЦП, що рефінансуються НБУ, має слабкий зворотний зв'язок з дохідністю ($\approx -0,32$).

Для побудови моделі застосовано метод найменших квадратів. Формальна структура моделі має вигляд:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \varepsilon, \quad (3.1)$$

де Y – рівень інвестиційного ризику;

X_i – факторні ознаки;

β_i – коефіцієнти регресії, що показують силу та напрям впливу чинників;

ε – випадкова похибка.

Таблиця 3.8

Результати оцінювання параметрів регресійної моделі

Параметр	Позначення	Оцінка коефіцієнта	Інтерпретація впливу
Константа	β_0	-3,685	Початковий рівень дохідності без урахування факторів
Загальні активи	β_1	0,000002987	Позитивний вплив: збільшення активів на 1 млн. грн. підвищує дохідність на $\approx 0,000003$ п.п.
Портфель ЦП	β_2	0,0064	Позитивний вплив, проте корельований з іншими факторами
ЦП, що рефінансуються НБУ	β_3	-0,0063	Негативний вплив, відображає зростання ризику при надлишковому рефінансуванні
Вкладення в ОВДП	β_4	-0,000029	Незначний негативний вплив (через низьку дохідність безризикових паперів)

Отримане значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,86$, що свідчить про високу пояснювальну здатність моделі, тобто 86% варіації дохідності пояснюється обраними факторами. Проте через обмежену кількість спостережень (5 років) стандартні помилки та t-статистики не є статистично надійними, тому інтерпретацію коефіцієнтів слід здійснювати якісно, а не формально. На рисунку 3.3 наведено динаміку фактичної та розрахованої за моделлю дохідності.

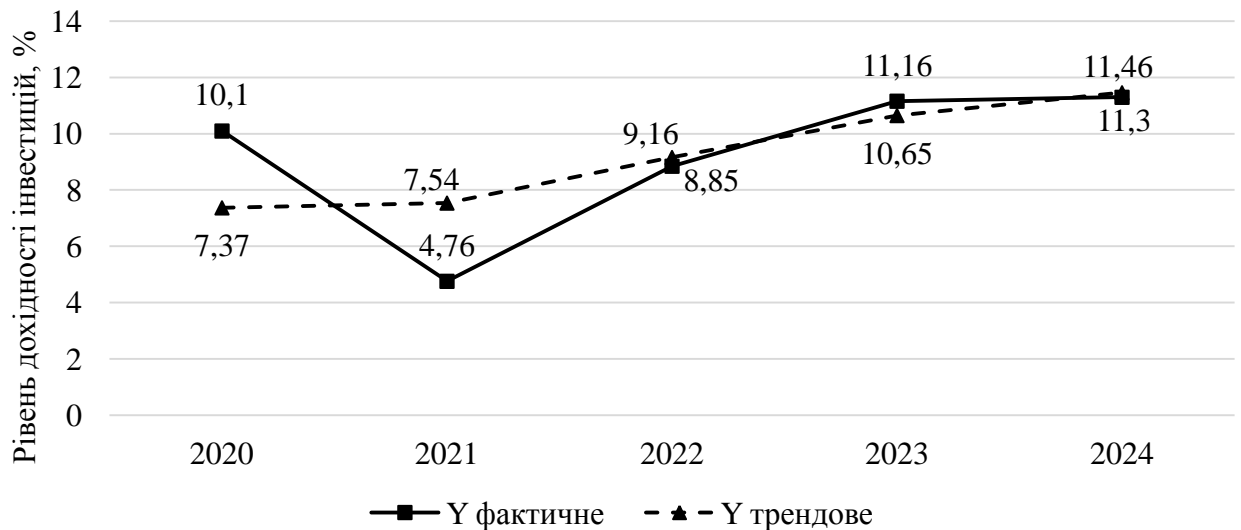

Рис. 3.3. Динаміка фактичного та трендового рівня дохідності інвестицій ПриватБанку, %

З графіка на рисунку 3.3 видно, що трендова лінія адекватно описує напрям зміни дохідності, що підтверджує наявність позитивної тенденції між зростанням активів і підвищенням ефективності інвестиційної діяльності.

Проведений регресійно-кореляційний аналіз дав змогу кількісно оцінити вплив ключових чинників на інвестиційні ризики ПриватБанку. Виявлено, що найсуттєвіший позитивний вплив на рівень дохідності мають зростання загальних активів та розширення портфеля інвестиційних цінних паперів, тоді як підвищення частки ІЦП, що рефінансуються НБУ, супроводжується збільшенням ризиковості портфеля.

Побудована модель продемонструвала високу якість апроксимації ($R^2 = 0,86$), хоча мала вибірка обмежує можливість формальної статистичної перевірки. Отже, для подальшого удосконалення системи управління інвестиційними ризиками банку доцільно: розширити часову базу спостережень; оптимізувати структуру портфеля ІЦП, знижуючи залежність від рефінансованих активів; застосовувати прогнозні сценарії регресійного аналізу для оцінки чутливості дохідності до зміни факторів.

Для уточнення результатів та уникнення проблеми малих ступенів свободи було побудовано скориговану регресійну модель, у яку включено лише два найбільш значущих чинники:

X_1 – загальні активи банку;

X_4 – обсяг інвестицій в ОВДП.

Залежною змінною Y залишено дохідність інвестиційної діяльності банку, що опосередковано характеризує рівень інвестиційних ризиків.

У таблиці 3.9 наведено результати розрахунків параметрів скоригованої регресійної моделі, побудованої для визначення впливу ключових чинників – загальних активів банку та вкладень в ОВДП – на дохідність інвестиційної діяльності ПриватБанку. Коефіцієнт показує силу та напрям впливу відповідного чинника на залежну змінну (дохідність). Наприклад, коефіцієнт при змінній «загальні активи» (0,00001567) означає, що збільшення активів на 1 млн. грн. у середньому підвищує дохідність на 0,00001567%.

Таблиця 3.9

Коефіцієнти скоригованої регресійної моделі

Показник	Коефіцієнт	Стандартна похибка	t-статистика	p-значення
Константа	1,7934	6,113	0,293	0,797
Загальні активи	0,00001567	0,0000201	0,780	0,517
ОВДП	-0,00001715	0,0000610	-0,281	0,805

Стандартна похибка відображає розсіювання оцінок коефіцієнтів і характеризує точність моделі: чим менше її значення, тим точніше оцінка параметра. t-статистика використовується для перевірки гіпотези про статистичну значущість кожного коефіцієнта. Якщо її значення більше критичного (приблизно 2 для 95% рівня довіри), то вплив чинника вважається істотним. p-значення (p-value) показує імовірність випадковості отриманого результату. Якщо $p < 0,05$, то чинник є статистично значущим. У даній моделі всі p-значення перевищують 0,05, що вказує на необхідність розширення вибірки для підвищення надійності оцінок.

Математичне рівняння моделі має вигляд:

$$Y = 1,7934 + 1,567 \times 10^{-5} X_1 - 1,715 \times 10^{-5} X_4. \quad (3.2)$$

Таблиця 3.10 містить основні статистичні показники якості регресійної моделі, які характеризують її адекватність і точність відтворення емпіричних даних.

Таблиця 3.10

Статистичні характеристики скоригованої моделі

Показник	Значення
R^2	0,481
Скоригований R^2	-0,038
F-статистика	0,927
Імовірність F (p-value)	0,519
Ступені свободи (df_resid)	2

Отримані результати свідчать, що модель пояснює приблизно 48,1% варіації показника дохідності інвестицій. Хоча коефіцієнти не є статистично значущими на рівні 5%, їхні знаки мають економічний зміст:

– коефіцієнт при (X_1) (загальних активах) позитивний, що означає: збільшення активів банку веде до підвищення інвестиційної дохідності, а отже – до зменшення ризику;

– коефіцієнт при (X_4) (інвестиціях в ОВДП) негативний, що вказує на обмежений потенціал прибутковості таких вкладень (ОВДП мають нижчу дохідність, але нижчий ризик);

– константа є незначною, тому модель має адекватну економічну логіку, хоча статистичні параметри свідчать про потребу у збільшенні вибірки для підвищення точності оцінок.

Отже, таблиця 3.10 підтверджує, що побудована модель є економічно змістовною, але статистично недостатньо підтвердженою через обмежену кількість спостережень. Її результати можна вважати аналітичною основою для подальшого моделювання на розширеній вибірці.

Побудована скоригована модель дозволила виявити ключові фактори, які мають найбільший вплив на інвестиційні ризики ПриватБанку. Збільшення загальних активів позитивно впливає на дохідність, тобто банк із

більш потужною активною базою має вищу здатність до нейтралізації ризиків. Водночас висока частка вкладень у державні цінні папери знижує потенційну прибутковість, проте забезпечує стабільність інвестиційного портфеля.

Отже, модель підтверджує доцільність балансування структури активів між низькоризиковими (ОВДП) і більш дохідними інвестиціями, що забезпечує оптимізацію ризикового профілю банку.

Таким чином, регресійно-кореляційна модель підтвердила аналітичну значущість використання економіко-математичних інструментів для підвищення обґрунтованості управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності банку.

Висновки до розділу 3

1. Стрес-тестування та сценарний аналіз відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості ПриватБанку в умовах підвищеної невизначеності та ринкових коливань. Використання цих методів дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики, прогнозувати їх наслідки та формувати ефективні управлінські рішення. Проведення системних тестів забезпечує банку можливість адаптувати інвестиційну стратегію до змін зовнішнього середовища, оптимізувати структуру портфеля та підвищити рівень ліквідності. Інтеграція результатів сценарного аналізу у процес стратегічного планування сприяє зміцненню капітальної бази та підвищенню стійкості до кризових явищ. Крім того, такі підходи відповідають вимогам НБУ та рекомендаціям Базельського комітету, що підвищує прозорість і надійність банку в очах інвесторів. Таким чином, стрес-тестування і сценарний аналіз є не лише інструментами оцінки ризиків, а й основою для побудови адаптивної та збалансованої інвестиційної політики ПриватБанку.

2. Впровадження IT-екосистеми в управління інвестиційними ризиками ПриватБанку забезпечує новий рівень контролю, аналітики та прогнозування. Цифрові інструменти дозволяють інтегрувати великі обсяги даних, оперативно виявляти ризики та підвищувати точність прогнозів завдяки Big Data і штучному інтелекту. Автоматизовані системи та технології кіберзахисту забезпечують безпеку інформації та фінансових операцій. Незважаючи на високі витрати на цифровізацію та потребу у кваліфікованих кадрах, IT-трансформація відкриває перспективи підвищення ефективності інвестиційної політики. Таким чином, цифровізація управління ризиками зміцнює фінансову стійкість і конкурентоспроможність банку.

3. Проведене дослідження дало змогу кількісно оцінити вплив основних фінансових чинників на рівень інвестиційних ризиків ПриватБанку. Регресійно-кореляційний аналіз показав наявність тісного позитивного зв'язку між зростанням активів банку та підвищенням дохідності інвестиційної діяльності, що свідчить про ефективність використання ресурсної бази у формуванні прибуткових активів. Водночас виявлено негативний вплив надмірного обсягу вкладень в ОВДП, які, хоча й знижують ризиковість портфеля, обмежують його прибутковість. Скоригована регресійна модель підтвердила економічну логіку взаємозв'язків, однак виявила потребу у розширенні вибірки для підвищення статистичної достовірності результатів. Отримане значення коефіцієнта детермінації свідчить, що майже половина варіації дохідності пояснюється вибраними факторами. Це підтверджує аналітичну цінність моделі як інструменту для оцінки ефективності управління інвестиційними ризиками. З практичної точки зору, результати дослідження доводять необхідність оптимізації структури активів банку, забезпечення балансу між високодохідними та низькоризиковими інструментами й розширення використання економіко-математичних методів для підтримки стратегічних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені дослідження щодо напрямів удосконалення механізму управління інвестиційними ризиками банку при операціях із цінними паперами дозволили напрацювати наступні висновки і пропозиції:

1. Інвестиційна діяльність є ключовим фактором фінансової стійкості банків і розвитку економіки, особливо в умовах війни та післявоєнної відбудови. Вона забезпечує диверсифікацію активів, підвищення ліквідності та зниження ризиків, підтримуючи бізнес і фінансуючи інновації. Водночас банки стикаються з дефіцитом довгострокових ресурсів, інфляцією та обмеженим доступом до міжнародного капіталу. Розвиток зеленого та цифрового фінансування стає важливим інструментом залучення внутрішніх інвестицій і зміцнення фінансової стабільності.

2. Інвестиційна діяльність на фондовому ринку пов'язана з високим ризиком фінансових втрат, що потребує ефективного управління ризиками. Вони формуються під впливом економічних, політичних і фінансових чинників і включають систематичні, несистематичні, кредитні, валютні та інфляційні ризики. Для їх зниження застосовують диверсифікацію, хеджування, страхування та постійний моніторинг. Ефективне управління ризиками підвищує фінансову безпеку інвесторів і довіру до ринку.

3. Ефективне управління ризиками є ключовим для фінансової стабільності та конкурентоспроможності банку. Для мінімізації втрат банки застосовують диверсифікацію, хеджування, страхування, резервування, моніторинг і стрес-тестування. Системний та ризик-орієнтований підходи дозволяють інтегрувати управління ризиками в стратегію банку та оперативно реагувати на зміни середовища. Це забезпечує гнучкість, ліквідність і підтримку сталого розвитку в умовах економічної нестабільності..

4. ПриватБанк посідає провідне місце в банківській системі України, забезпечуючи понад чверть її активів та виступаючи ключовим генератором прибутку серед державних банків. Його фінансові показники у 2020-2024 рр. демонструють стійке зростання активів, капіталу та прибутку, що підтверджує ефективність бізнес-моделі та здатність адаптуватися до кризових умов. Організаційна структура банку та високий рівень цифровізації дозволяють забезпечувати якісне управління інвестиційною діяльністю й підтримувати інноваційний розвиток. Завдяки активним інвестиціям у державні цінні папери, бізнес-проекти та цифрові технології ПриватБанк виконує не лише комерційні, а й стратегічні функції, сприяючи фінансовій стабільності та розвитку національної економіки.

5. У 2020-2024 рр. ПриватБанк продемонстрував суттєве зростання масштабів інвестиційної діяльності: загальні активи зросли майже вдвічі – з 382,5 млрд. грн. до 761,5 млрд. грн. (+99,1%), а портфель інвестиційних цінних паперів – на 69,2%, до 375,1 млрд. грн. Частка інвестиційних паперів у структурі активів залишається високою (49,3%), що підкреслює їх стратегічне значення у забезпеченні ліквідності. Найдинамічніше зростали вкладення в ОВДП – із 195,3 млрд. грн. до 339,9 млрд. грн. (+74%), а частка таких паперів у портфелі становила понад 70%, що свідчить про перевагу безризикових державних інструментів. Прибутковість інвестиційних операцій також покращилася: фінансовий результат зріс з 24,9 млрд. грн. у 2020 р. до 51,3 млрд. грн. у 2024 р. (+106%). Водночас частка процентних доходів у структурі результату досягла 81%, що відображає орієнтацію банку на стабільні, прогнозовані джерела прибутку. Підтримання майже 100% портфеля ЦП, придатного для рефінансування НБУ, забезпечує високу ліквідність і фінансову гнучкість. Загалом, ПриватБанк посилив свою інвестиційну позицію, поєднавши прибутковість із консервативною стратегією управління ризиками.

6. Діагностика системи управління інвестиційними ризиками ПриватБанку показала ефективність багаторівневої організаційної моделі та

застосування методів VaR і стрес-тестування. Сильними сторонами є автоматизація моніторингу та концентрація на надійних інструментах портфеля, а слабкими – низька диверсифікація, обмежене хеджування та залежність від державної політики. Основні загрози пов'язані з ринковими та валютними ризиками. Для підвищення ефективності системи доцільно диверсифікувати портфель, розширити використання похідних інструментів і посилити контроль ризиків.

7. Ефективне управління ризиками забезпечує фінансову стабільність і конкурентоспроможність банку. Для мінімізації втрат застосовують диверсифікацію, хеджування, страхування, резервування та стрес-тестування. Системний та ризик-орієнтований підходи інтегрують управління ризиками в стратегію банку та дозволяють швидко реагувати на зміни. Це підвищує ліквідність, гнучкість і підтримує сталий розвиток у нестабільних умовах.

8. Впровадження IT-екосистеми в управління інвестиційними ризиками ПриватБанку підвищує ефективність контролю, аналітики та прогнозування. Цифрові інструменти, зокрема Big Data та штучний інтелект, дозволяють швидко виявляти ризики та оптимізувати управлінські рішення. Технології кіберзахисту забезпечують безпеку інформації та фінансових операцій. Незважаючи на витрати та потребу у кваліфікованих кадрах, IT-трансформація відкриває широкі перспективи для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку.

9. Проведений регресійно-кореляційний аналіз показав, що найбільший вплив на інвестиційні ризики ПриватБанку мають загальні активи та обсяг вкладень в ОВДП. Зростання активів позитивно впливає на дохідність, тоді як збільшення частки ОВДП знижує прибутковість, але підвищує стабільність портфеля. Отримане значення $R^2 = 0,481$ свідчить, що модель пояснює майже половину варіації дохідності, хоча статистична значущість коефіцієнтів є недостатньою через малу вибірку. Модель підтверджує доцільність балансування структури активів між низькоризиковими та дохідними інвестиціями для оптимізації ризикового профілю банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрес О., Дубинецька П., Содома Р. Ризики банківського сектору в умовах макроекономічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-151>
2. Асоціація українських банків. Банківська система України в цифрах. URL: <https://aub.org.ua/index.php/analitika-aub>
3. Банківські операції і технології : навч.-метод. посіб. / уклад.: О.М. Гладчук, М.Г. Марич, А.В. Марич, М.П. Федешин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 254 с.
4. Бардась А., Авраменко О. Управління ризиками при стратегічному плануванні діяльності банківських організацій в умовах форс-мажорних обставин. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. № 1. С. 104-113.
5. Береславська О., Кондаурова Д. Фінансова стійкість банків України в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2(53). С. 536-542.
6. Борисова Л.Є., Мамуненко М.С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2021. № 2(1). С. 35-41.
7. Буряченко А.Є., Боцман Ю.О. Підвищення ролі банківських установ у розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Економіка. 2023. № 30. С. 35-40.
8. Ватаманюк-Зелінська У.З., Міщенко К.С. Використання міжнародних стандартів в управлінні ризиками банків. *Ефективна економіка*. 2024. № 9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.24>

9. Висоцька І., Нагірна О. Фінансове шахрайство банківського сектору в період дії воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2024. № 1. С. 12-18.

10. Владика Ю.П., Костюк В.А., Охріменко В.В. Управління інвестиційним портфелем банку. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2. С. 165-168.

11. Вовченко О. Фінансова інклюзія як інструмент забезпечення фінансової стабільності банків. *Грааль науки*. 2022. № 12-13. С. 94-95.

12. Вовченко О.С., Єгоричева С.Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 233 с.

13. Водолазська О.А., Герман Г.В. Управління державним боргом України. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 77-82.

14. Водолазська О.А., Таран Т.В. Вплив кредитування на доходність банків в Україні. *Агросвіт*. 2023. № 22. С. 71-77. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.71>

15. Гриджук Д.М. Формування банківського кризового менеджменту – основа системи фінансового планування банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 2. С. 12-17.

16. Демківський Є.О., Демківська Т.І. Прогнозування доходності банківських продуктів. *Інформаційні технології в науці, виробництві та підприємстві*. 2022. № 2(38). С. 127-130.

17. Дорошенко О.С., Марченко В.М. Ризики для діяльності банків в умовах невизначеності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2025. № 4. С. 11-18.

18. Жердецька Л.В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 9-10. С. 11-17.

19. Золковер А.О., Обертинський Б.В. Інвестиційний потенціал банків як запорука фінансової стабільності банківської системи України в умовах

післявоєнного відновлення. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 3. С. 27-37.

20. Іршак О.С., Матківська Г.Р. Напрями підвищення банківської інвестиційної діяльності в умовах цифровізації. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 69. С. 57-62.

21. Казак О.О., Чистякова Д.С. Управління ризиками інвестиційної діяльності банків України в умовах розвитку інформаційної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8764>

22. Кльоба Л.Г. Управління суттєвими банківськими ризиками в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2024. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.5.38>

23. Конончук О.В., Фомов Д.О. Діджиталізація банківських послуг управління інвестиційними ресурсами. Формування ринкових відносин в Україні. 2023. №1. С. 19-26.

24. Копилюк О.І. Стратегічні аспекти формування інвестиційної безпеки банківських установ. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2024. № 5(2). С. 167-173.

25. Косова Т.Д., Арсенюк Н.М., Буй П.С. Адаптивний фінансовий механізм управління інвестиціями і кредитним портфелем підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Вип. 2. С. 103-108.

26. Криховецька З.М. Роль та особливості діяльності банків на ринку цінних паперів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2021. Вип. 17(1). С. 215-232.

27. Лагода Ю.І. Теоретичний базис формування інвестиційної банківської стратегії фінансування венчурного бізнесу. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 365-371.

28. Лисенок О.В., Шірінян Л.В., Шірінян Е.А. Оцінка економічної ефективності операцій банку з цінними паперами на прикладі АТ «Ощадбанк». *Фінанси України*. 2021. № 4. С. 48-64.

29. Моргачов І., Овчаренко Є., Овечкіна О., Тищенко В., Тищенко О. Оцінка інвестиційної привабливості банківського сектору США для міноритарних інвесторів: теоретико-прикладний аспект. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 3. С. 56-65.

30. Онищенко Ю.І., Іванов М.В. Інвестиційна діяльність банків України: законодавче забезпечення та перспективи розвитку. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 6. С. 82-87.

31. Онищенко Ю.І., Іванов М.В. Портфельні інвестиції як основа формування інвестиційної бізнес-моделі банків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 376-381.

32. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua>

33. Офіційний веб-сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>

34. Охрименко І., Пийвода К. Проблеми та перспективи розвитку операцій банків з цінними паперами в Україні. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2021. Вип. 1. С. 23-34.

35. Парасіч В. Концептуальні основи та ризики стратегічного управління комерційним банком. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2024. № 6. С. 24-36.

36. Пилипенко Г.С., Краснова І.В. Комплаєнс-менеджмент у банківському секторі України: теоретико-практичні аспекти впровадження та вдосконалення. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.28>

37. Поляков М.А. Інвестиційні цінні папери в операційній діяльності комерційних банків. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2024. 2024. С. 281-289.

38. Рейтинг надійних банків України 2025. Форіншурер : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>

39. Рейтинги банків України за фінансовими показниками. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/rejtingi_bankov

40. Рисін В.В., Лесьо Я.З. Вплив пандемії COVID-19 на кредитно-інвестиційну діяльність банків в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 41. С. 93-98.

41. Ромашко О.М., Крихівська Н.О., Шешурак А.І. Оцінювання масштабів операцій комерційних банків України з цінними паперами. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 249-256.

42. Руденко Н.О. Структура інвестиційних портфелів банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 12. С. 115-123.

43. Русіна Ю.О., Бащенко Н.О. Формування та реалізація інвестиційної політики комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 3. С. 37-46.

44. Сергеева О.С. Формування адаптивної оцінки бізнес-моделі в системі стратегічного менеджменту банку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 9. С. 47-53.

45. Сергеева О.С., Яворський В.В. Управління ліквідністю як складова фінансової безпеки банку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 1-2. С. 70-79.

46. Соляник Л.Г., Крилова О.В., Позднякова А.О. Фінансові інструменти «зеленого» банкінгу як складові інвестицій для післявоєнного відновлення України. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. № 3. С. 112-119.

47. Статистика фінансового сектору. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

48. Український портал про фінанси і інвестиції «Мінфін». URL: <https://minfin.com.ua/>

49. Халатур С., Масюк Ю., Марущак Д.В. Інструменти фінансового інжинірингу для моніторингу портфеля цінних паперів банку. *Бізнес Інформ*. 2025. № 9. С. 310-316.

50. Халатур С., Сіренко Н., Мікуляк К. Цифрові технології організації обліку в банках. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 11. С. 63-66.

51. Халатур С.М., Водолазська О.А., Солодовникова І.Л., Титаренко А.В. Менеджмент формування кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Інноваційна економіка*. 2022. №4 (92). С.40-45. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoou/article/view/973>

52. Хома І., Антощук І. ОВДП як інструмент впливу на монетарне та фіскальне регулювання в Україні. *Економічний простір*. 2022. №181. С. 64-71.

53. Черкасова С.В. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93>

54. Шаров О.М. Міжнародний досвід інноваційних напрямів фінансово-банківської діяльності щодо інвестиційного кредитування. *Фінанси України*. 2025. № 1. С. 32-63.

55. Ясіновська І.Ф., Шеремета Л.М. Управління банківськими ризиками в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2024. №11. С. 237-246.

56. Khalatur S. The impact of nanotechnological innovations on the competitiveness of the global market. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 328(2). Pp. 434-439.

57. Khalatur S., Dovgal O., Karamushka O., Brovko L., Vodolazska O. Innovative trends of financial engineering to the way of digital economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Vol. 6(59). Pp. 136-150.